

Το πλήρες κείμενο της γραπτής κατάθεσης του Χριστόφια ενώπιον της Ερευνητικής για την Οικονομία

Πέμπτη, 22 Αύγουστος 2013 12:44

Προτού αποχωρήσει από την Ερευνητική Επιτροπή για την Οικονομία ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας θέλησε να καταθέσει γραπτή δήλωση στην οποία αναφέρεται εκτενώς στα όσα θέματα εξετάζονται. Ακολουθεί το πλήρες κείμενο της γραπτής δήλωσης του κ. Χριστόφια, η οποία δημοσιοποιήθηκε στη διάρκεια διάσκεψης Τύπου:

Η κατανόηση της κατάστασης στην οποία βρέθηκε η Κύπρος σήμερα, επιβάλλει την ύπαρξη σφαιρικής γνώσης για την κατάσταση της παγκόσμιας και ευρωπαϊκής οικονομίας, της οποίας η κυπριακή οικονομία είναι αναπόσπαστο μέρος. Αν δεν γίνει αυτό, τότε η όποια συζήτηση για την κατάσταση της κυπριακής οικονομίας παραμένει ατελής και υποκειμενική, εκτεθειμένη σε παρερμηνείες, λαϊκισμούς και πολιτικές σκοπιμότητες. Δεν μπορεί να γίνεται αξιολόγηση και εκτίμηση ενός γεγονότος - ενός φαινομένου- χωρίς αυτό να τοποθετείται μέσα στις συγκεκριμένες συνθήκες και στα συγκεκριμένα χρονικά και κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα. Γι' αυτό ας μου επιτραπεί να πω μερικά λόγια σχετικά με τη διεθνή οικονομία, έτσι όπως εξελίχθηκε κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του τόπου υπό τη δική μου προεδρία.

Όταν αναλάμβανα την προεδρία, η παγκόσμια οικονομία εισερχόταν σε κρισιακή φάση. Η κρίση είχε ξεσπάσει στις ΗΠΑ, με τη μορφή της τραπεζικής κρίσης, και αυτή επεκτάθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο. Με ιδιαίτερη οξύτητα επηρεάστηκε η ευρωπαϊκή οικονομία. Στη συνέχεια η τραπεζική κρίση εξελίχθηκε και σε κρίση χρέους και πολλές χώρες με ψηλά ελλείμματα αντιμετωπίζουν τεράστια δημοσιονομικά προβλήματα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, και ειδικά η Ευρωζώνη, αντιμετώπισαν και συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες ένεκα της κρίσης και των συνεπειών της. Από την αρχή της κρίσης προκλήθηκε, παγκόσμια και πανευρωπαϊκά, μεγάλη συζήτηση για την ουσία και τις αιτίες της κρίσης καθώς και για τους τρόπους και τις πολιτικές αντιμετώπισής της.

Υπάρχουν δύο σχολές σχετικά με τα αίτια και την ουσία της κρίσης. Η μια, αυτή που κι εμείς ασπαζόμαστε υποστηρίζει ότι οι οικονομικές κρίσεις είναι συστατικό του καπιταλιστικού συστήματος, που στηρίζεται στην εκμετάλλευση της ανθρώπινης εργασίας, των φυσικών πόρων και έχει ως στόχος το κέρδος γι' αυτούς που κατέχουν το κεφάλαιο και τα μέσα παραγωγής. Το σύστημα προάγει την ανάπτυξη στο βαθμό που προσφέρει ψηλά ποσοστά κέρδους.

Η επιδίωξη γρήγορου και εύκολου κέρδους οδήγησε σε νέα φάση του συστήματος. Οδήγησε από την επένδυση στην πραγματική οικονομία στην αγορά και πώληση χρήματος, χαρτιού δηλαδή. Είναι γι' αυτό που τούτη τη φορά η κρίση είναι πιο βαθιά και παρατεταμένη στο χρόνο.

Κατά τη δική μας αντίληψη η κρίση μπορεί να αντιμετωπιστεί με την ανάπτυξη της πραγματικής οικονομίας, την πάταξη της διαφθοράς, της φοροδιαφυγής και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Δυστυχώς, κυριάρχησε και εφαρμόστηκε η άλλη, η νεοφιλελεύθερη φιλοσοφία η οποία ουσιαστικά επιβάλλει την κοινωνικοποίηση των ζημιών από την κρίση με τον περιορισμό του κοινωνικού κράτους, τη μείωση των απολαβών των εργαζομένων και την κατάργηση εργατικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που κατακτήθηκαν μέσα από σκληρούς αγώνες δεκαετιών. Από την άλλη, στη βάση αυτής της φιλοσοφίας τεράστια ποσά παραχωρήθηκαν για τη διάσωση τραπεζών. Δηλαδή, αφαιρέθηκαν τεράστια κονδύλια από την κοινωνία, την ανάπτυξη και την κοινωνική πολιτική και μεταφέρθηκαν στο μεγάλο τραπεζικό κεφάλαιο, το οποίο προκάλεσε την κρίση.¹

¹ Η κυβέρνηση Χριστόφια για να σώσει τη Λαϊκή Τράπεζα από τη χρεωκοπία της είχε παραχωρήσει 1,9 δις ευρώ, δηλα-

Αυτή η πολιτική λιτότητας για τους πολλούς και της προστασίας των κερδών για τους πολύ λίγους, προκάλεσε ραγδαία επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου εκατομμυρίων ανθρώπων οι οποίοι αντέδρασαν με μαζικές διαδηλώσεις και απεργίες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, που εφάρμοσε τις πολιτικές λιτότητας έγινε θέατρο μεγάλης κοινωνικής αναταραχής, απεργιών και διαδηλώσεων.

Πλέον, είναι πολλοί αυτοί που παραδέχονται ότι οι πολιτικές λιτότητας δεν μπορούν να δώσουν λύσεις στα προβλήματα της συστημικής κρίσης που αντιμετωπίζει ο καπιταλισμός. Αντίθετα, η λιτότητα επιτείνει την κρίση και βάζει τις οικονομίες και τις κοινωνίες σε ένα φαύλο κύκλο χωρίς διέξοδο. Σε μια πρόσφατη έρευνα που πραγματοποίησε η Ευρωπαϊκή Ένωση τεκμηριώνεται ότι οι πολιτικές που δεν έχουν τη συναίνεση της κοινωνίας και προκαλούν προβλήματα στη συνοχή της, τελικά απολήγουν σε βάρος της οικονομίας.

Αυτό το γεγονός, η πολιτική ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης άρχισε να το αντιλαμβάνεται από το 2010 γι' αυτό και αποφάσεις του Συμβουλίου της από τότε υποδεικνύουν την ανάγκη για υιοθέτηση πιο ισορροπημένων πολιτικών που να στηρίζονται σε τρεις βασικούς άξονες: στην οικονομική εξυγίανση, στην επένδυση στην ανάπτυξη και στην στήριξη της κοινωνικής συνοχής. Παρότι υπάρχουν οι αποφάσεις, δυστυχώς πολύ λίγα έχουν γίνει σε επίπεδο πολιτικής για την εφαρμογή αυτών των αποφάσεων κυρίως λόγω του ότι οι νεοφιλελεύθερες δυνάμεις έχουν το πάνω χέρι και λόγω των διαφορετικών συμφερόντων που υπάρχουν ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη.

Είναι γενικά παραδεκτό ότι αυτή που έχει επιβάλει τη δική της πολιτική σχετικά με την αντιμετώπιση της κρίσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η Γερμανία. Αυτή, μαζί με τους στενούς της συμμάχους μέσα στην Ένωση, επιβάλλει τους όρους και τα πλαίσια πολιτικής με αποτέλεσμα κυρίως οι χώρες του ευρωπαϊκού Νότου να δεινοπαθούν προσπαθώντας, κάτω από τις απειλές και τους εκβιασμούς των αγορών και του γερμανικού μπλοκ, να αντιμετωπίσουν την οικονομική κρίση.

Η οικονομική κρίση, δεν έχει αποκαλύψει μόνο την εκμεταλλευτική φύση του καπιταλιστικού συστήματος, αλλά και τις αδυναμίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Και πρωτίστως το πρόβλημα των δημοκρατικών της ελλειμμάτων. Ουσιαστικά, το γραφειοκρατικό κατεστημένο στις Βρυξέλλες και στη Φραγκφούρτη, χωρίς καμιά δημοκρατική νομιμοποίηση, επιβάλλει πολιτικές διαμέσου του Μηχανισμού και της Τρόικα, οι οποίες βρίσκονται σε κάθετη ρήξη με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Ε.Ε. Το δημοκρατικό έλλειμμα διευρύνεται ακόμα περισσότερο από την παρουσία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην Τρόικα, οργανισμός που δεν είναι ευρωπαϊκός, και όμως καθορίζει πολιτική σε βάρος της ευρωπαϊκής συνοχής ακυρώνοντας μια από τις πιο βασικές αρχές της Ε.Ε. που είναι η αρχή της αλληλεγγύης.²

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες και τις εξελίξεις η Ευρωπαϊκή Ένωση όχι μόνο δεν έχει καταφέρει να ξεπεράσει τα προβλήματά της, αλλά η κρίση συνεχίζεται, οι ανησυχίες για το μέλλον της Ευρωζώνης εντείνονται και η κοινωνική συνοχή, έχει συμπαραλιάσει. Μερικές φορές τόσο η Κομισιόν όσο και άλλοι ευρωπαϊκοί θεσμοί, προέβλεψαν την έξοδο της Ευρώπης από την κρίση, αλλά μέχρι τώρα αυτές οι προβλέψεις αποδείχθηκαν φρούδες ελπίδες και ψευδαισθήσεις.

Έχω αναφερθεί στα ευρωπαϊκά δεδομένα για να θέσω το πλαίσιο μέσα στο οποίο σφαιρικά και ολοκληρωμένα μπορούν να αξιολογηθούν η κατάσταση και η πορεία της κυπριακής οικονομίας. Κάθε απόφαση, κάθε ενέργεια, κάθε δήλωση αποκτούν νόημα και ουσία όταν εξετάζονται όχι αποκομμένα από το χρόνο και το χώρο, αλλά στον ουσιώδη χρόνο. Η αποκοπή από τον ουσιώδη χρόνο, τις ανάγκες και τις προκλήσεις της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, οδηγεί σε αυθαίρετα και λανθασμένα συμπεράσματα. Και λυπούμαι να πω ότι αυτό στην Κύπρο συμβαίνει καθημερινά και όχι τυχαία.

Η Κύπρος ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που διαθέτει μια ανοικτή οικονομία, αναπόφευκτα επηρεάζεται από το διεθνές και το ευρωπαϊκό οικονομικό κλίμα.

Το πρώτο και καθοριστικό ερώτημα που πρέπει να απαντιέται στην περίπτωση της Κύπρου είναι ο χαρακτήρας της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει. Πρέπει να υπάρχει ορθή αντίληψη για τη βα-

δή λεφτά των φορολογουμένων. Σε ποια από τις δύο κατηγορίες πολιτικής ανήκει αυτή η πράξη; (Ερωτ. Χ.Κ.)

² Η Τρόικα θα πρέπει να καταργηθεί ως τριμελής δανειακός οργανισμός. Αυτό μπορεί να γίνει αν τόσο το ΔΝΤ όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποχωρήσουν απ' αυτήν, και ως εκ τούτου αφηθεί μόνο η ΕΚΤ να επιλαμβάνεται τη σύναψη δανειακών συμβάσεων ανάμεσα στην ΕΚΤ και τα Κράτη και ανάμεσα στην ΕΚΤ και τις Τράπεζες. (Αποψη Χ.Κ.)

σική, την καθοριστική αιτία του προβλήματος στην Κύπρο. Όλοι στην Ευρώπη και ευρύτερα παραδέχονται ότι η οικονομική κρίση στην Κύπρο δεν είναι κρίση χρέους ούτε και αυτή προκλήθηκε από τα δημοσιονομικά της δεδομένα. Προβλήματα διαρθρωτικά της οικονομίας υπήρχαν και υπάρχουν για δεκαετίες. Ελλείμματα πάντοτε υπήρχαν. Από την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, μόνο σε δύο χρονιές υπήρξαν πλεονάσματα. Το 2007 και το 2008. Κι αυτά ήταν συγκυριακά, όχι γιατί έγιναν διαρθρωτικές ή άλλες αλλαγές.

Όσοι ασχολούνται με την Κύπρο ευθαρσώς αναφέρουν ότι η κρίση στη χώρα μας προκλήθηκε από την κρίση του τραπεζικού της συστήματος. Αυτό υπογράμμισαν προς εμένα η διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου κ. Λαγκάρντ, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας κ. Ντράγκι, ο Πρόεδρος της Ευρωζώνης κ. Γιούνκερ και ο Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Όλι Ρεν, όταν συναντήθηκα μαζί τους τον Ιούλιο του 2012 στην Κύπρο. Τους ρώτησα, αν η Κύπρος δεν αντιμετώπιζε πρόβλημα με το τραπεζικό της σύστημα υπήρχε περίπτωση η Κύπρος να χρειαστεί το Μηχανισμό και όλοι τους ήταν κατηγορηματικοί ότι, χωρίς το τραπεζικό πρόβλημα δεν θα υπήρχε θέμα για την Κύπρο να προσφύγει το Μηχανισμό.

Τέτοιες απόψεις εκφράστηκαν δημόσια πολλές:

Όλι Ρεν (Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) (17 Απριλίου 2013): «Τα προβλήματα της Κύπρου συσσωρεύτηκαν εδώ και πολλά χρόνια. Στην καρδιά τους βρίσκεται ένας υπερμεγέθης τραπεζικός τομέας ο οποίος άνθισε ελκύνοντας ξένες καταθέσεις με πολύ ευνοϊκούς όρους. Αυτές οι εισροές κεφαλαίων συνέβαλαν επίσης στην έκρηξη των ακινήτων και στη συσσώρευση εξωτερικών ανισορροπιών. Το βάθος των τραπεζικών προβλημάτων προήλθε από τις φτωχές πρακτικές διαχείρισης κινδύνου. Λόγω της έλλειψης επαρκούς εποπτείας, επιτράπηκε στις δύο μεγαλύτερες τράπεζες να εκτεθούν σε συσσωρευμένους κινδύνους. Ήταν τα προβλήματα σ' αυτές τις τράπεζες που προκάλεσαν τα προβλήματα στα δημόσια οικονομικά και την οικονομική ύφεση στην Κύπρο και όχι το αντίθετο». (επίσημη δήλωση στο Ευρωκοινοβούλιο στη συζήτηση για την Κύπρο).

Γιορκ Άσμουσεν (μέλος Εκτελεστικού Συμβουλίου Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) 8 Μαΐου 2013: «Στη δεκαετία του 2000, η κυπριακή οικονομία εξελίχθηκε προς ένα μάλλον ανισόρροπο επιχειρηματικό μοντέλο με υπέρμετρη βαρύτητα στον χρηματοπιστωτικό κλάδο.... Η προληπτική εποπτεία ήταν πολύ αδύναμη και δεν εμπόδισε τη συσσώρευση των μεγάλων ανισορροπιών στον οικονομικό τομέα.... Η εγχώρια πιστωτική επέκταση και η αλόγιστη πρακτικές δανεισμού τροφοδότησαν μια έκρηξη των ακινήτων. Καθώς η φούσκα έσκασε, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αυξήθηκαν δραματικά. Επιπλέον, οι κυπριακές τράπεζες υπέστησαν σημαντικές απώλειες μετά την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους. Αυτό επιδείνωσε περαιτέρω την ευρωστία των ισολογισμών τους». (Από την ενημέρωση στην Επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου).

Μάρτεν Βέρβεϊκ (αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής Οικονομίας και Χρηματο-οικονομικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και επικεφαλής του κλιμακίου της Τρόικα στην Κύπρο) (Οκτώβριος 2012): «Τα κύρια προβλήματα αναφορικά με τις αιτίες της κρίσης βρίσκονται στις αποφάσεις των τραπεζών. Όπως στην Ισπανία και την Ιρλανδία, έτσι και στην Κύπρο».

Πέτερ Μπόφινγκερ (Ιούλιος 2013): (Γερμανός οικονομολόγος και μέλος του γερμανικού συμβουλίου των λεγόμενων “σοφών” οικονομικών ειδικών): «Η τρέχουσα κρίση αποτελεί ουσιαστικά τη συνισταμένη της τραπεζικής κρίσης που αντιμετώπισαν ορισμένα μέλη της Ευρωζώνης (Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος) και της κρίσης χρέους που εκδηλώθηκε σε χώρες όπως η Ελλάδα και η Πορτογαλία».

Financial Times (10.12.2012): «Το κλειδί είναι ότι οι κυπριακές τράπεζες επεκτάθηκαν απρόσεκτα στην Ελλάδα. Πέραν από την αγορά 7 δις ευρώ ομολόγων κατά την στιγμή που όλοι οι άλλοι τα ξεφορτώνονταν, δάνεισαν περαιτέρω 23 δις ευρώ στα ελληνικά νοικοκυριά και επιχειρήσεις που ισούται με το 180% του ΑΕΠ της χώρας. Τα 10 δις ευρώ που εκτιμάται ότι θα χρειαστούν οι τράπεζες ισούται με το 56% του κυπριακού ΑΕΠ, ποσοστό πολύ ψηλότερο από ό,τι χρειάστηκαν η Ιρλανδία και η Ισπανία».

Ακόμα και ο εκπρόσωπος της Κυβέρνησης κ. Στυλιανίδης σημειώνει ότι «το πρόβλημά μας μοιάζει περισσότερο με το Ιρλανδικό παράδειγμα. Δεν έχουμε τα ίδια προβλήματα με την Ελλάδα. Στην Ελλάδα θα έλεγε κανείς ήταν 100% κυρίως τα προβλήματα του κράτους παρά ο ευρύτερος τραπεζικός τομέας συν τα δημοσιονομικά. Εμείς είμαστε περισσότερο κοντά στο Ιρλανδικό μοντέλο...». (17 Ιουνίου 2013 στο PIK)

Οι τοποθετήσεις των ξένων για την Κύπρο και όχι μόνο, είναι ξεκάθαρες. Μόνο όσοι καθοδηγούνται από πολιτικές σκοπιμότητες ή έχουν αλλότρια συμφέροντα προσπαθούν να πείσουν ότι τα αίτια είναι στην οικονομική πολιτική της προηγούμενης κυβέρνησης. Είναι αλήθεια ότι η κρίση του τραπεζικού συστήματος εκτράχυνε τα υπαρκτά, χρονίζοντα και συσσωρευμένα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας και έβαλε κάτω από τεράστια πίεση τη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας μας. Στα αρχικά στάδια αυτό προκλήθηκε εξαιτίας της έλλειψης ρευστότητας και των ψηλών δανειστικών επιτοκίων που επέβαλλαν οι τράπεζες, δεδομένα που προκαλούσαν πιστωτική ασφυξία στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας μας. Αυτό επέτεινε τα υφεσιακά φαινόμενα. Η καθοριστική ζημιά όμως, προήλθε από την ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης της Λαϊκής Τράπεζας από το κράτος, με ένα ποσό της τάξης του 10% του ΑΕΠ και το 25% περίπου του ετήσιου προϋπολογισμού, γεγονός που αποτέλεσε την αιτία για την προσφυγή στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης.

Κάθε αντικειμενικός πολίτης εξετάζοντας όλα τα δεδομένα μπορεί να αντιληφθεί ότι η Τρόικα στην Κύπρο ήρθε λόγω των τραπεζών και όχι λόγω των δημοσιονομικών προβλημάτων της οικονομίας. Άλλωστε, όταν η Κύπρος αναγκάστηκε να προσφύγει στο Μηχανισμό είχε καλύτερους δημοσιονομικούς δείκτες από πολλές χώρες της Ευρωζώνης και γενικότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Έκθεση των Fitch στις 25 Ιουνίου 2012 -η οποία έσπρωξε τη χώρα μας στο Μηχανισμό- αναφέρει ότι η υποβάθμιση της Κύπρου αντανάκλα τα αυξημένα κεφάλαια που χρειάζονται οι τράπεζες σε σχέση με αυτά που ανέμενε προηγουμένως όταν είχε υποβαθμίσει την Κύπρο τον Ιανουάριο του 2012. Η αύξηση των κεφαλαίων που χρειάζονται οι τράπεζες, τονίζεται στην Έκθεση, οφείλεται κυρίως στα ανοίγματα των τραπεζών στην Ελλάδα, τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στα νοικοκυριά και σε λιγότερο βαθμό στην αναμενόμενη επιδείνωση της ποιότητας ενεργητικού στην εγχώρια αγορά. Ο Οίκος εκτιμά ότι πέραν των €1,8 δις (10% του ΑΕΠ) που απαιτούνται για την κρατική στήριξη της Λαϊκής Τράπεζας, οι κυπριακές τράπεζες θα χρειαστούν περαιτέρω κεφαλαιακές ενέσεις που ενδεχομένως να ανέλθουν στα €4 δις (23% του ΑΕΠ). «Ακόμη και εάν η Ελλάδα παραμείνει στην ευρωζώνη, οι κυπριακές τράπεζες θα συνεχίσουν να καταγράφουν σημαντικές ζημιές καθώς η ελληνική οικονομία συνεχίζει να συρρικνώνεται σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα αλλά και η επιδείνωση της ποιότητας ενεργητικού στις εγχώριες εργασίες», τονίζεται στην Έκθεση. Με το δημοσιονομικό κόστος της στήριξης των τραπεζών να αυξηθεί σημαντικά φθάνοντας τα €6 δις το δημόσιο χρέος είναι πιθανόν να υπερβεί το 100% του ΑΕΠ σε σύγκριση με προηγούμενες εκτιμήσεις του Οργανισμού για χρέος 88%.

Δεν παραμείναμε απαθείς στην κρίση

Συχνά επικρίνομαι ότι τάχα η κυβέρνησή μου μπροστά στην κρίση έμεινε απαθής και δεν πήρε μέτρα. Επιλεκτικά χρησιμοποιούν μια δήλωσή μου ότι η κυπριακή οικονομία μπορεί να παραμείνει αλώβητη από την κρίση, αποκρύβοντας τι ολοκληρωμένα δήλωσα τότε, τον Οκτώβριο του 2008, όταν η κρίση βρισκόταν στην αρχή, σχετιζόταν κυρίως με τα τοξικά προϊόντα αμερικανικών τραπεζών με τα οποία δεν είχαν επηρεαστεί οι τράπεζές μας, αλλά και κανένας παγκοσμίως δεν μπόρεσε να προβλέψει το εύρος, το βάθος και τη διάρκεια της.

Δήλωνα στις 14 Οκτωβρίου 2008 τα ακόλουθα: «Νοιώθουμε, στο παρόν στάδιο τουλάχιστον, αλώβητοι... Βεβαίως, υπάρχει και η πραγματική οικονομία, θέμα πάνω στο οποίο πρέπει να εγκύψει η Ευρωπαϊκή Ένωση, γιατί οικονομία δεν σημαίνει πουλώ και αγοράζω χρήμα. Σημαίνει και βιομηχανική παραγωγή, σημαίνει και υπηρεσίες και σημαίνει πολλά άλλα πράγματα. Κατά συνέπεια εμείς αν θα κάνουμε έναν προβληματισμό - και θα τον κάνουμε- είναι οι πιθανές έμμεσες επιπτώσεις τον επόμενο χρόνο πάνω στη δική μας πραγματική οικονομία σε σχέση με τον τουρισμό, σε σχέση με τις κατα-

σκευές και διάφορα άλλα ζητήματα. Ήδη έχουμε συνεννοηθεί με τον Υπουργό Οικονομικών να δούμε πολύ συγκεκριμένα αυτά τα ζητήματα χωρίς κανένα πανικό».

Τα ίδια δήλωνε και ο τότε υπουργός Οικονομικών κ. Χαρίλαος Σταυράκης: «Στο βαθμό που η σημερινή κρίση διατηρηθεί για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, είναι φυσικό μια ανοικτή οικονομία όπως αυτή της Κύπρου... να επηρεαστεί. Η Κυβέρνηση λαμβάνει υπόψη το ενδεχόμενο αυτό» (2.10.2008).

Και επειδή η Κυβέρνηση είχε έγνοια κινήθηκε προληπτικά και έλαβε μέτρα. Από την αρχή υιοθετήσαμε την προσέγγιση ότι η αντιμετώπιση της κρίσης θα πρέπει να γίνει μ' ένα τρόπο ισορροπημένο, όσο βέβαια επέτρεπαν οι συνθήκες και όσο ήταν δυνατό, χωρίς μονόπλευρα και μονομερή μέτρα και χωρίς οι εργαζόμενοι να φορτώνονται το κύριο βάρος της κρίσης. Δεν ακολουθήσαμε το μοντέλο, που πλατιά εφαρμόστηκε στην Ευρώπη και αλλού, της σκληρής λιτότητας και του ξηλώματος του κοινωνικού κράτους. Η λήψη μέτρων έγινε έπειτα από κοινωνικό διάλογο τηρώντας την παράδοση που αναπτύχθηκε στην Κύπρο, η οποία έχει συμβάλει πάρα πολύ στην ύπαρξη κοινωνικής και εργατικής ειρήνης.

Ακολουθήσαμε τη φιλοσοφία της στήριξης της ανάπτυξης, όπως άλλωστε τη συγκεκριμένη περίοδο είχε ζητήσει από τα κράτη μέλη της η Ε.Ε. Τα δύο πρώτα οικονομικά πακέτα, ύψους σχεδόν 0.5 δισεκατομμυρίων, που εξαγγέλθηκαν το Νοέμβριο του 2008 και το Φεβρουάριο του 2009, είχαν αυτό ακριβώς το χαρακτήρα. Παράλληλα, στηρίζαμε το κοινωνικό κράτος και τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Οι πρώτες αποφάσεις της Κυβέρνησης στόχευσαν στην ενίσχυση των χαμηλομεσαίων συνταξιούχων με την υιοθέτηση του πασχάλινου επιδόματος και του σχεδίου στήριξης των νοικοκυριών των συνταξιούχων με χαμηλά εισοδήματα.

Διαμορφώσαμε και προωθήσαμε πολιτικές εξυγίανσης της οικονομίας, επίλυσης διαχρονικών προβλημάτων και διόρθωσης στρεβλώσεων που κληρονομήθηκαν από το παρελθόν. Ιδιαίτερη προσοχή επιδείξαμε και λάβαμε συγκεκριμένα μέτρα για συγκράτηση των δαπανών στη δημόσια υπηρεσία. Για πρώτη φορά στα χρονικά της Κυπριακής Δημοκρατίας τέθηκε ουσιαστικό μορατόριουμ στην πρόσληψη δημοσίων υπαλλήλων με αποτέλεσμα ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων αρχικά να συγκρατηθεί και ακολούθως να μειωθεί, όταν για δεκαετίες επί όλων των κυβερνήσεων ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων αυξανόταν κατά χίλια άτομα περίπου κάθε χρόνο. Τέθηκε οροφή στις δαπάνες σε κάθε υπουργείο και δύο φορές, το 2009 και το 2010, προβήκαμε σε περιορισμό των εξόδων της δημόσιας υπηρεσίας.

Από το πλεόνασμα, στο έλλειμμα

Έχω κατηγορηθεί ότι παρέλαβα ένα μεγάλο δημοσιονομικό πλεόνασμα, το οποίο μέσω υπερβολικών κοινωνικών δαπανών μετέτρεψα σε έλλειμμα. Αυτή είναι μια εντελώς αβάσιμη κατηγορία. Το δημοσιονομικό πλεόνασμα του 2007 ήταν 3,5% του ΑΕΠ ή μισό περίπου δισεκατομμύριο ευρώ. Επρόκειτο όμως για συγκυριακό πλεόνασμα σε μια εποχή που το κράτος είχε έκτακτα έσοδα από τη μεγάλη και απότομη άνοδο του κτηματικού τομέα και τα έσοδα από τη φορολογική αμνηστία. Μόνο το 2007 τα έσοδα από τον κτηματικό τομέα ήταν 800 εκατομμύρια ευρώ. Το 2008, δηλαδή την πρώτη χρονιά της δικής μου διακυβέρνησης, διατηρήθηκε έστω και μειωμένο δημοσιονομικό πλεόνασμα. Σημειώνω ότι η κυπριακή οικονομία, ακόμα και σε περιόδους ισχυρής ανάπτυξης διαχρονικά παρουσίαζε ελλείμματα, με αποκορύφωμα το 2003, που το δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας έφτασε στο ποσοστό ρεκόρ 6.7% και μάλιστα σε περίοδο ανάπτυξης και όχι κρίσης.

Το 2009 η κυπριακή οικονομία παρουσίασε δημοσιονομικό έλλειμμα της τάξης του 6% περίπου. Το ίδιο έτος οι ευρωπαϊκές οικονομίες κατέγραψαν μεγαλύτερα ελλείμματα αλλά και πιο βαθιά ύφεση, αφού η δική μας ύφεση ήταν της τάξης του -1,7%, έναντι -4% στην Ευρωζώνη. Για οποιονδήποτε έχει έστω και την παραμικρή εξοικείωση με τα αριθμητικά στοιχεία της οικονομίας το έλλειμμα αυτό είναι φανερό από πού προήλθε. Η ύφεση ειδικά του κατασκευαστικού τομέα αλλά και η μείωση της κατανάλωσης έφερε μεγάλη απώλεια εσόδων, που υπολογίζεται γύρω στο 1 δις ευρώ, ενώ και με παρότρυνση των ευρωπαϊκών οργάνων, η Κυβέρνηση υλοποίησε έκτακτα πακέτα τόνωσης της οικο-

νομίας. Όσον αφορά τις κοινωνικές δαπάνες μια σύντομη ματιά στους αριθμούς δείχνει ότι αυτές παρουσίασαν μεγάλη άνοδο πριν εμείς αναλάβουμε, το 2007, της τάξης του 19,1%. Ανέβηκαν κατά 8,2% το 2008, ενώ το 2009 η αύξησή τους ήταν 11,2% και το 2010 στο 6,6%.

Όχι μόνο δεν υπήρξε υπερβολή στην κοινωνική πολιτική της κυβέρνησης μου, αλλά σημειώνω ότι είναι η πρώτη κυβέρνηση στην ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας η οποία εισήγαγε την αρχή της στόχευσης στις κοινωνικές παροχές ώστε να τυγχάνουν βοήθειας εκείνοι που χρειάζονται περισσότερο τη βοήθεια αυτή. Σημειώνω επίσης την κατάργηση προνομίων που υπήρχαν στη δημόσια υπηρεσία, όπως για παράδειγμα την παροχή ανεργιακού επιδόματος στους δημοσίους υπαλλήλους για περίοδο έξι μηνών μετά από τη συνταξιοδότησή τους και την κατάργηση των πολλαπλών συντάξεων.

Στο έλλειμμα συνέβαλαν και οι έκτακτες ανάγκες που προέκυψαν με την ανάληψη της προεδρίας (αγορά νερού από Ελλάδα -60 εκατ. ευρώ, στήριξη γεωργοκτηνοτρόφων που πλήγηκαν από την ανομβρία -70 εκατ. ευρώ- εξόφληση αγροτικών χρεών -35 εκατ. ευρώ).

Σημειώνω ότι στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία η μεγάλη πλειοψηφία των χωρών της ευρωζώνης από τα πλεονάσματα πέρασε στα ελλείμματα, λόγω της επεκτατικής πολιτικής που ακολουθήθηκε στην οικονομία. Ακόμα και έτσι, η Κύπρος βρισκόταν σε πολύ καλύτερη θέση από πολλές χώρες της ευρωζώνης και της Ε.Ε. Οι δημοσιονομικοί δείχτες της οικονομίας μας το 2012 ήταν καλύτεροι από αυτούς του 2003, όταν δεν υπήρχε κρίση.

Τα δημοσιονομικά μέτρα που λήφθηκαν από την Κυβέρνηση απέδωσαν καρπούς και βοήθησαν σε σημαντικό βαθμό να αντιμετωπίσουμε τις δημοσιονομικές προκλήσεις. Με τα μέτρα αυτά εκπληρώσαμε τους δημοσιονομικούς στόχους του 2010 με τους οποίους είχαμε δεσμευτεί έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κλείσαμε τη χρονιά αυτή με δημοσιονομικό έλλειμμα 5.3% από στόχο 6%. Πετύχαμε επίσης θετικό ρυθμό ανάπτυξης 1%.

Το 2008 – 2010 οι δείχτες της οικονομίας μαρτυρούν ότι τα μέτρα που έλαβε η Κυβέρνηση απέδωσαν καρπούς. Στη φθινοπωρινή έκθεσή της το 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωνε ότι «Ως αντίδραση στην κρίση, η Κυπριακή κυβέρνηση έδρασε έγκαιρα, υιοθετώντας μέτρα τόνωσης της οικονομίας και διαρθρωτικά μέτρα που συμποσούνται στο 1.5% του ΑΕΠ». Στην περίοδο αυτή η Κύπρος διατήρησε τον 3ο ψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης στην Ευρωζώνη και το δημόσιο χρέος είχε αυξηθεί μόνο κατά τρεις μονάδες σε σχέση με αντίστοιχη αύξηση είκοσι μονάδων στην Ευρωζώνη.

Το 2011 εισήλθαμε με την αισιοδοξία ότι θα αφήναμε πίσω για τα καλά την ύφεση και τα προβλήματα που αυτή προκαλούσε. Κι αυτή την αισιοδοξία συμμεριζόταν και η τότε αντιπολίτευση. Ο κ. Αβέρωφ Νεοφύτου στις 16 Φεβρουαρίου 2011 δήλωνε ότι «...ουδείς αμφισβητεί ότι η οικονομία μπήκε σε ρυθμούς ανάκαμψης, αδύναμους το 2010 που θα βελτιωθούν το 2011 και το 2012...». Στο ίδιο μήκος κύματος και ο τέως διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας κ. Ορφανίδης που προέβλεπε σε δηλώσεις του στο ΚΥΠΕ στις 15 Φεβρουαρίου μέχρι και 2% ρυθμό ανάπτυξης για το 2011 και ψηλότερο για το 2012.

Δυστυχώς, δύο βασικοί λόγοι όχι μόνο δεν μας επέτρεψαν να εκπληρώσουμε τις προσδοκίες μας, αλλά επιδείνωσαν σοβαρά την κατάσταση της οικονομίας.

Πρώτος λόγος: Η επιδείνωση της κατάστασης της ευρωπαϊκής οικονομίας και ειδικά της Ευρωζώνης. Ενώ το 2010 είχαν αρχίσει να διαφαίνονται σημάδια ανάκαμψης, μέσα στο 2011 η ευρωπαϊκή οικονομία επέστρεψε σε ύφεση, με αρνητικές συνέπειες και στην κυπριακή οικονομία.

Δεύτερος λόγος: Η παραπέρα επιδείνωση της κρίσης στην Ελλάδα, που συμπαρέσυρε την κυπριακή οικονομία λόγω της πολύ μεγάλης έκθεσης των κυπριακών τραπεζών σε ομόλογα του ελληνικού δημοσίου και σε ιδιωτικά δάνεια.

Επ' αυτού είναι ξεκάθαρη η δήλωση που έκανε ο Έλληνας Πρωθυπουργός κ. Αντώνης Σαμαράς σε συνέντευξή του στον κ. Τσουρούλη στην εφημερίδα «Σημερινή» ότι, «Οι λόγοι που οδήγησαν την Κύπρο στον Μηχανισμό Στήριξης είναι πολύ διαφορετικοί από εκείνους που οδήγησαν την Ελλάδα. Για να είμαστε ειλικρινείς, η ελληνική κρίση χρέους πέρασε από τις κυπριακές τράπεζες και στην Κύπρο. Δυστυχώς, η ζημιά μεταδόθηκε από εμάς».

Η έκθεση των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα, αποτελεί την κύρια και καθοριστική αιτία για τις συνεχείς υποβαθμίσεις της Κύπρου, που οδήγησαν στο κλείσιμο των αγορών για τη χώρα μας, την άνοιξη του 2011 γεγονός που της αποστέρησε τη δυνατότητα για εξωτερικό δανεισμό.

Όσοι αμφισβητούν αυτό το γεγονός ας ρίξουν μια ματιά στις εκθέσεις των Οίκων Αξιολόγησης. Χαρακτηριστικά παραθέτω την Έκθεση των Standard and Poor's στις 16 Νοεμβρίου 2010, όταν υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας μας. Ο Οίκος δικαιολόγησε την ενέργειά του αυτή με αποκλειστική αναφορά στα δεδομένα του τραπεζικού τομέα. Σύμφωνα με την Έκθεση «Η υποβάθμιση αντανακλά το γεγονός ότι η Κύπρος έχει γίνει πιο ευάλωτη σε εγγενείς πιστωτικούς κινδύνους από τα δάνεια στο εξωτερικό και στο εσωτερικό και την πιθανή επίδραση των κινδύνων αυτών στα δημόσια οικονομικά». Μάλιστα, ο Οίκος έκανε αναφορά στη μεγάλη έκθεση των τραπεζών στον κίνδυνο της Ελλάδας, όπου ο δανεισμός σε ομόλογα και σε ελληνικές επιχειρήσεις από κυπριακές τράπεζες είχε φτάσει στο 250% του κυπριακού ΑΕΠ. Σημειώνεται ότι η υποβάθμιση αυτή ήρθε λίγες μέρες μετά την επιτυχή άντληση ενός δισεκατομμυρίου ευρώ μέσω κρατικών ομολόγων στο εξωτερικό. Όμως και οι άλλες υποβαθμίσεις που ακολούθησαν είχαν κατά κανόνα ως κεντρικό άξονα την υπερτροφία του τραπεζικού τομέα και τη μεγάλη έκθεση του στην Ελλάδα.

Αναφέρω, για παράδειγμα, την Έκθεση των Moody's το Μάρτιο του 2012 στην οποία η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας αποδίδεται στον «αυξημένο κίνδυνο για την κυπριακή Κυβέρνηση να υποχρεωθεί να προσφέρει στήριξη προς το εγχώριο τραπεζικό σύστημα λόγω των ζημιών του τελευταίου από τις επενδύσεις σε ελληνικό χρέος και την έκθεσή του στην ελληνική οικονομία».

Παράλληλα, αυτή η Έκθεση αναγνωρίζει τη σημασία των δημοσιονομικών μέτρων που έχουν ληφθεί από την Κυβέρνηση, τα οποία περιλαμβάνουν «μεγαλύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις απ' ότι αρχικά ανέμενε».

Παραθέτω επίσης την Έκθεση των Standard and Poor's στις 3 Αυγούστου 2012, δηλαδή μετά που η Κύπρος αποτάθηκε στο Μηχανισμό που έλεγε ότι «η Κύπρος ακόμη και με την επίσημη βοήθεια, πιστεύουμε ότι η Κυβέρνηση θα παραμείνει σε αδύναμη δημοσιονομική θέση λόγω του τραπεζικού συστήματος που δεν είναι σε θέση να αντεπεξέλθει χωρίς την υποστήριξη της Κυβέρνησης ως αποτέλεσμα της έκθεσής του στην Ελλάδα». Κι αυτός ο Οίκος σαφώς αναφέρεται στο πρόβλημα των τραπεζών.

Αν το κλείσιμο των αγορών οφειλόταν στα δημοσιονομικά δεδομένα, τότε η Κύπρος δεν θα κατόρθωνε το Νοέμβριο του 2010 να δανειστεί μακροπρόθεσμα (για 5 χρόνια) ένα δισεκατομμύριο ευρώ από ξένους επενδυτές με το εξαιρετικά χαμηλό επιτόκιο για την εποχή ύψους 3.84%. Αυτό και μόνο δείχνει ξεκάθαρα ότι οι ξένες αγορές είχαν εμπιστοσύνη στην οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης. Επιπρόσθετα σημειώνω ότι όταν αποκλειστήκαμε από τις διεθνείς αγορές, την άνοιξη του 2011, ως Κύπρος είχαμε 23% λιγότερο δημόσιο χρέος από το μέσο όρο της Ευρωζώνης. 63.8% η Κύπρος - 86.8% η Ευρωζώνη.

Εμείς, ποτέ δεν εφησυχάσαμε ούτε και μείναμε παθητικοί μπροστά στις προκλήσεις και τις ανάγκες που δημιουργεί το ασταθές, αρνητικό οικονομικό περιβάλλον που υπάρχει διεθνώς. Θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι στις 24 Ιανουαρίου 2012 το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών (Ecofin) των κρατών-μελών της Ε.Ε. έκρινε ότι η Κύπρος «έλαβε αποτελεσματικά μέτρα για τη διόρθωση του ελλείμματος εντός των χρονικών ορίων που είχαν τεθεί (από το Συμβούλιο)», ενώ νωρίτερα, στις 11 Ιανουαρίου 2012 ο Ευρωπαϊός Επίτροπος για την οικονομία Όλι Ρεν σε επιστολή του στον τότε Υπουργό Οικονομικών κ. Καζαμιά έγραφε ότι «έχουμε αναλύσει προσεκτικά τα δημοσιονομικά μέτρα που λήφθηκαν και ανακοινώθηκαν δημοσίως μέχρι τις 10 Ιανουαρίου 2012. Είμαι στην ευχάριστη θέση να σας πληροφορήσω ότι η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν απαιτούνται για την Κύπρο περαιτέρω βήματα στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος».

Το πολιτικό κλίμα και η υπόσκαψη των προσπαθειών της Κυβέρνησης

Μιλώντας για τις προσπάθειες αντιμετώπισης της κρίσης και των προκλήσεων που εγείρονταν ενώπιον της οικονομίας, δεν μπορεί να μην γίνει αναφορά στο πολιτικό κλίμα και τη συμπεριφορά που επέδειξε η τότε αντιπολίτευση με την κοινοβουλευτική πλειοψηφία που διέθετε έναντι της οικονομικής πολιτικής και των προσπαθειών της Κυβέρνησης.

Το πρώτο που σημειώνω είναι η διαφορά φιλοσοφίας που υπήρχε στην αντιμετώπιση της κρίσης. Στην Κύπρο, όπως και διεθνώς, συγκρούστηκαν δύο βασικές φιλοσοφίες. Η πολιτική της ισορροπημένης, κοινωνικά ευαίσθητης με προσοχή στην ανάπτυξη που ακολουθήσαμε ως κυβέρνηση και η πολιτική της απόλυτης και μονόπλευρης λιτότητας, της στοχοποίησης και θυματοποίησης των εργαζομένων και των δικαιωμάτων τους και της προστασίας του μεγάλου κεφαλαίου, που προσπαθούσαν να επιβάλουν τα κόμματα που σήμερα κυβερνούν τον τόπο. Στη σύγκρουση αυτών των δύο βασικών φιλοσοφιών οικοδομήθηκε το πολιτικό σκηνικό ειδικά τα τρία τελευταία χρόνια.

Έχουμε ισχυρή την άποψη ότι η πολιτική μας για στήριξη της ανάπτυξης, του κοινωνικού κράτους και της εξυγίανσης της οικονομίας, καθώς και η απόρριψη της σκληρής λιτότητας, δικαιώθηκε. Δώσαμε μάχες στο Συμβούλιο και άλλα όργανα της Ε.Ε. για να περάσει η Ένωση από τις πολιτικές της λιτότητας στην πολιτική της ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.

Στο εσωτερικό χλευαστήκαμε και κατηγορηθήκαμε από διάφορες κατευθύνσεις, γιατί λειτουργήσαμε με διαφορετική φιλοσοφία από αυτή που κυριαρχεί στην Ευρώπη. Η αντιπολίτευση επαναλάμβανε τον μπαμπούλα για στάση πληρωμών για 18 ολόκληρους μήνες δημιουργώντας πανικό και υποσκάπτοντας την εμπιστοσύνη των επενδυτών προς τη χώρα μας. Κι όμως στάση πληρωμών δεν επισυνέβη ούτε πριν ούτε και μετά τη λήξη της θητείας της Κυβέρνησής μας. Υποσκάφθηκε η προσπάθειά μας να εξασφαλίσουμε δάνειο από τη Ρωσία γιατί ήθελαν σώνει και καλά να ενταχούμε στο Μηχανισμό Στήριξης. Τον Απρίλιο του 2011 γίναμε μάρτυρες δημόσιας επίθεσης ενάντια στη φερεγγυότητα των κυπριακών χρεογράφων. Η τριάδα Ν. Παπαδόπουλου, Α. Νεοφύτου και Αθανάσιου Ορφανίδη ασκούσαν πιέσεις ώστε το κράτος να μην μπορέσει να ανανεώσει τα χρεόγραφα του. Στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα εντείνονται οι φωνές και οι απόψεις ότι θα πρέπει να αναθεωρηθούν οι πολιτικές της σκληρής λιτότητας που δογματικά και κατά αποκλειστικότητα εφαρμόστηκαν. Πολιτικές που έβαλαν την ευρωπαϊκή οικονομία σε ένα φαύλο κύκλο ύφεσης, μαζικής ανεργίας, φτώχειας και κοινωνικών εντάσεων. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στην Κύπρο δεν είχαμε κοινωνική αναταραχή και απεργίες διαρκείας. Αυτό πρωτίστως οφειλόταν στα ισορροπημένα και, υπό τις περιστάσεις, ήπια μέτρα που λάβαμε. Αυτό οφειλόταν στο ότι ως Κυβέρνηση επιδείξαμε κοινωνική ευαισθησία και σεβαστήκαμε τον κοινωνικό διάλογο και τους κοινωνικούς εταίρους.

Ενώ στην Κύπρο πολεμηθήκαμε από την αντιπολίτευση, στην Ευρώπη παίρναμε τα εύσημα. Σημειώνω χαρακτηριστικά τη δήλωση του προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ. Μάρτιν Σουλτς ο οποίος στις 19 Μαΐου 2012 δήλωνε τα εξής: «Η Κύπρος είναι μια χώρα που τα τελευταία χρόνια ακολούθησε άλλη οδό από αυτή που πήραν πολλές χώρες της Ε.Ε. Σ' αυτή τη χώρα η κοινωνική συνοχή εξακολουθεί να είναι η μεγαλύτερη προτεραιότητα της Κυβέρνησης σε αντίθεση με άλλες χώρες όπου συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. Συνεπώς, πρέπει να επιστρέψουμε στις αρχές που πάντοτε υπερασπίζεται η Κύπρος και που θα είναι και οι αρχές της Κυπριακής Προεδρίας της Ε.Ε., δηλαδή κοινωνική συνοχή και κοινωνική δικαιοσύνη».

Το δεύτερο που θα ήθελα να σημειώσω είναι η διαφορά αντίληψης για τη βασική αιτία των πραγματικών προβλημάτων της οικονομίας. Ενώ οι Οίκοι Αξιολόγησης υποβάθμιζαν την πιστοληπτική ικανότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας σαφέστατα αναφερόμενοι στα προβλήματα του κυπριακού τραπεζικού συστήματος και ειδικά στην ισχυρή σχέση του με την ελληνική οικονομία, η αντιπολίτευση σε όλους τους τόνους και με κάθε ευκαιρία μετέθετε το πρόβλημα από τις τράπεζες στα δημόσια οικονομικά.

Κάθε προσπάθεια εμού προσωπικά και γενικότερα της κυβέρνησης να εγείρουμε στο δημόσιο διάλογο την ανάγκη να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα του τραπεζικού συστήματος και οι επιπτώσεις τους στην πραγματική οικονομία, αντιμετωπιζόταν με επιθέσεις και απαξίωση από την αντιπολίτευση. Είναι χαρακτηριστική η δήλωση του κ. Αβέρωφ Νεοφύτου στη διαδικτυακή StockWatch που με καλούσε να σταματήσω να διαμορφώνω πολιτική με τον Πάμπη Κυρίτση και το Νίκο Μουσέως και να

καλέσω τον Ανδρέα Ηλιάδη ή το Μάκη Κεραυνό ή τον Παναγιώτη Κουννή να πιω ένα καφέ μαζί τους γιατί «έχουμε τους καλύτερους τραπεζίτες στην Κύπρο».

Καθημερινά κινδυνολογούσαν και δημιουργούσαν κλίμα που επηρέαζε αρνητικά την α. Έστελλαν το μήνυμα στους πολίτες ότι οι αναφορές μας στις τράπεζες αποτελούν τάχα προσπάθεια ποδηγέτησης και παραγκωνισμού ενός ανεξάρτητου αξιωματούχου όπως είναι ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας, ο οποίος είναι ο μοναδικά αρμόδιος και υπεύθυνος για το τραπεζικό σύστημα και δεν μπορεί η κυβέρνηση να παρεμβαίνει στο έργο του.

Αργότερα βέβαια, με την αλλαγή του διοικητή και της Κυβέρνησης αυτοί οι οποίοι ήταν διαπρύσιοι οπαδοί της ανεξαρτησίας του θεσμού και του ίδιου του κ. Ορφανίδη, άλλαξαν προσέγγιση και πολιτική. Σχεδόν καθημερινά τα βάζουν με το Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας, προσπάθησαν να τον παύσουν και θέλουν να ελέγξουν το Συμβούλιο της. Τώρα γι' αυτούς δεν υπάρχει η ανεξαρτησία του θεσμού. Τώρα ανακάλυψαν τα προβλήματα των τραπεζών τα οποία όμως προσπαθούν να τα αποδώσουν στην προηγούμενη κυβέρνηση και στο νέο διοικητή. Ο προστατευόμενός τους κ. Ορφανίδης, του οποίου έκαναν τους συνηγόρους περνά στο απυρόβλητο και οι ευθύνες καταβάλλεται προσπάθεια να μετακλιστούν σε άλλους. Θα ήταν καλά, για χάριν της ιστορίας να θυμηθούμε ότι όλοι αυτοί συντονισμένα προσπάθησαν να πετύχουν τον επαναδιορισμό του κ. Ορφανίδη ισχυριζόμενοι ότι ο μη διορισμός του «ενδεχομένως να επηρεάσει και καταστάσεις στο Ευρωσύστημα» (ΔΗΣΥ), ότι «είναι το τελευταίο καρφί στο φέρετρο της οικονομίας» (ΔΗΚΟ), ότι «δημόσιοι λειτουργοί που αποδεδειγμένα επιτυγχάνουν στο έργο τους, αποτελούν πλεονέκτημα που δεν πρέπει να χάνεται για την Κύπρο (ΕΔΕΚ), ότι «είναι απώλεια η αντικατάσταση του Αθανάσιου Ορφανίδη» (ΕΥΡΩΚΟ), και ότι «ο Πρόεδρος πρέπει να ακούσει τη φωνή της λογικής και να επαναδιορίσει τον Ορφανίδη» (Οικολόγοι).

Για την αγορά ελληνικών ομολόγων όμως, τη στιγμή που ξένες τράπεζες τα ξεφορτώνονταν δεν ήταν ευθύνη της Κυβέρνησης ούτε και μπορούσε να παρέμβει. Ήταν ευθύνη και υποχρέωση του διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας, που δεν το έπραξε. Η αγορά των ελληνικών ομολόγων κόστισε στις τράπεζες και κατ' επέκταση στην κυπριακή οικονομία, περίπου 4.5 δις ευρώ. Η κυπριοποίηση της Μαρφίν Εγνατίας εγκρίθηκε από τον κ. Ορφανίδη. Δεν ήταν πράξη της Κυβέρνησης η οποία ούτε ρωτήθηκε ούτε γνώριζε. Αυτή η πράξη κόστισε στην κυπριακή οικονομία άλλα 5 δις ευρώ συν 5 δις ευρώ ELA που θα αποφεύγαμε αφού θα ήταν ευθύνη της Ελληνικής Κεντρικής Τράπεζας. Η αντιμετώπιση των κινδύνων από τη μεγάλη έκθεση των κυπριακών τραπεζών στην ελληνική οικονομία και η ανάγκη για διασπορά των κινδύνων, ήταν ευθύνη του διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας κ. Ορφανίδη που δεν την άσκησε. Η προβληματική λειτουργία των κυπριακών τραπεζών στο εξωτερικό –και κυρίως στην Ελλάδα- που προκαλούσε μεγάλες απώλειες κεφαλαίων έπρεπε να αντιμετωπιστεί, από την Κεντρική Τράπεζα πράγμα που δεν έγινε. Η προβληματική εξαγορά ξένων τραπεζών, όπως αυτή της Uniastum, από κυπριακές τράπεζες, είναι επίσης ευθύνη του διοικητή. Οι επενδύσεις και η χορήγηση δανείων δεκάδων και εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ κατά παράβαση κάθε κανόνα συνετής τραπεζικής πρακτικής είναι επίσης ευθύνη του Διοικητή.

Για όλα αυτά και για πολλά άλλα, τα ποσά που χάθηκαν είναι δισεκατομμύρια και τα οικονομικά του κράτους δεν μπορούσαν σε καμιά περίπτωση να τα καλύψουν. Υπενθυμίζω ότι το ποσό ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών υπολογίστηκε στα 10 δις ευρώ, ποσό που υπερβαίνει κατά πολύ τον ετήσιο προϋπολογισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σημειώνω ότι αριθμός αποφάσεων σε επίπεδο Κεντρικής Τράπεζας λαμβάνονταν προσωπικά από το διοικητή, όπως καταμαρτυρούν στοιχεία τα οποία συνέλεξε η Βουλή των Αντιπροσώπων και εξ' όσων πληροφορούμαι παραδόθηκαν και στην Επιτροπή σας.

Για την απότομη μεγέθυνση του τραπεζικού τομέα μεταξύ 2004 – 2010, που έπρεπε να ελέγξει ο προηγούμενος διοικητής, και τον καταστροφικό ρόλο που αυτή διαδραμάτισε πάνω στην κυπριακή οικονομία, είναι πολύ αποκαλυπτικό το υπόμνημα που κατέθεσε την περασμένη εβδομάδα ενώπιον της Ερευνητικής Επιτροπής, ο σημερινός διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας κ. Δημητριάδης. Το υπόμνημα επισημαίνει ότι οι κυπριακές τράπεζες μεγεθύνθηκαν απότομα από το 2004 μέχρι το 2010 από τρεις σε έξι φορές του μεγέθους της κυπριακής οικονομίας, συσσωρεύοντας μεγάλες ανισορροπίες που οδήγησαν το σύστημα σε κατάρρευση. Υπήρχε «δραματική επέκταση» των ισολογισμών των τραπεζών με αποτέλεσμα ενώ το 2004 οι εγχώριες τράπεζες αποτελούσαν το 286% του κυπριακού

ΑΕΠ, το 2010 έφθασαν το 601%. Συνολικά, ο τραπεζικός τομέας μεγεθύνθηκε από 388% σε 953% την ίδια περίοδο. Η διόγκωση οφειλόταν εν μέρει στην εισροή καταθέσεων από ξένους, λόγω των υψηλών επιτοκίων που προσέφεραν οι τράπεζες. Τα δάνεια διοχετεύτηκαν σε μεγάλο βαθμό στην εγχώρια αγορά ακινήτων με αποτέλεσμα να αυξηθούν απότομα οι τιμές. Μόνο το Μάρτιο του 2008, η ετήσια αύξηση έφθασε το 24%. Διοχετεύτηκαν επίσης δάνεια στην Ελλάδα, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα. Όταν οι συνθήκες σε Ελλάδα και Κύπρο άρχισαν να επιδεινώνονται, αυξήθηκαν απότομα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια σε Κύπρο και Ελλάδα, από επίπεδα κάτω του 10% σε 16% και 35%, αντίστοιχα. Στο υπόμνημα επισημαίνεται ότι «παρά την επιδείνωση της ποιότητας του δανειακού τους χαρτοφυλακίου, οι τράπεζες δεν είχαν διαχρονικά προβεί σε επαρκείς προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις. Παράλληλα, οι τράπεζες αύξησαν τις τοποθετήσεις τους σε ελληνικά ομόλογα ως ποσοστό του σχετικού χαρτοφυλακίου το 2009, με αποτέλεσμα με τα δύο κουρέματα να υποστούν ζημιές €4,4 δις ή 24% του ΑΕΠ της χώρας. Σε όλα αυτά ο τέως διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας απουσίαζε.

Αυτά και πολλά άλλα χρήσιμα κατέθεσε ενώπιόν σας ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας. Το μόνο όμως που βρήκαν κάποιοι να μεταδώσουν παραπληροφωρώντας ως συνήθως τους πολίτες, είναι ότι ο Πανίκος Δημητριάδης κάρφωσε δήθεν τον Χριστόφια για καθυστέρηση στην υποβολή ένταξης στο Μηχανισμό. Αυτό που είπε ο κ. Δημητριάδης, είναι πως η άποψη πως το Μνημόνιο έπρεπε να υπογραφεί νωρίτερα είναι μεν ορθή, αλλά γίνεται εκ των υστέρων. Όπως χαρακτηριστικά κατέθεσε στην Επιτροπή «υπήρχε έντονη θέση από όλους, όχι μόνο της κυβέρνησης αλλά όλων των πολιτικών δυνάμεων ότι έπρεπε να αποφύγουμε το Μνημόνιο, αλλά τα δεδομένα άλλαξαν την περίοδο Μαΐου – Ιουνίου 2012 λόγω των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι δύο μεγάλες τράπεζες». Τα σχόλια τα αφήνω στους πολίτες πόσο αντικειμενική ήταν η πληροφόρηση που μετέδωσαν συγκεκριμένα ΜΜΕ. Είναι φανερό ότι μεταξύ ορισμένων ΜΜΕ, κατεστημένων και πολιτικών σκοπιμοτήτων η σχέση είναι στενή. Κι αυτό πέρα από τη στενή σχέση που ΜΜΕ έχουν με τις τράπεζες, οι οποίες μέχρι πρόσφατα αποτελούσαν το βασικό οικονομικό αιμοδότη τους. Σημειώνω απλά ότι σε περίοδο κρίσης, οι δύο βασικές τράπεζες της Κύπρου είχαν αυξήσει σημαντικά το κονδύλι για διαφήμιση.

Πολιτικές δυνάμεις, μερίδα των ΜΜΕ και άλλοι προσπάθησαν και προσπαθούν ακόμα να καλύψουν τον προηγούμενο διοικητή. Ισχυρίζονται ότι τάχα ο κ. Ορφανίδης προειδοποιούσε για τους κινδύνους στις τράπεζες. Ουδέν αναληθέστερον! Οι επιστολές του κ. Ορφανίδη προς την κυβέρνηση, οι οποίες παρουσιάστηκαν προ καιρού στη Βουλή και ξαναπαρουσιάστηκαν την περασμένη βδομάδα εδώ στην Ερευνητική Επιτροπή, δεν κάνουν καμιά αναφορά στην κατάσταση των τραπεζών, που ήταν αποκλειστική ευθύνη, υποχρέωση και αρμοδιότητα του διοικητή. Στον ουσιώδη χρόνο, και παρά τις προειδοποιήσεις των Οίκων Αξιολόγησης κι άλλων για τις τράπεζες, ο κ. Ορφανίδης διαβεβαίωνε ότι οι τράπεζές μας έχουν τόση ισχυρή κεφαλαιακή βάση που μπορούν να αντέξουν το όποιο κούρεμα. Αυτό δήλωνε ο κ. Ορφανίδης ακόμα και μερικές μέρες πριν ολοκληρωθεί η θητεία του.

Σ' αυτό το σημείο θα ήθελα να αναφερθώ σε μια ατυχέστατη δήλωση του τέως Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας στις 4 Απριλίου 2011 στη Βουλή των Αντιπροσώπων και συγκεκριμένα σε συνεδρίαση της Επιτροπής Οικονομικών. Ο κ. Ορφανίδης δήλωσε ότι τα κυπριακά ομόλογα «δεν θεωρούνται τα πλέον αξιόπιστα στις διεθνείς αγορές». Η δήλωση αυτή καλύφθηκε από τα ΜΜΕ με τίτλους όπως «Σκιές Κεντρικής Τράπεζας για κυπριακά ομόλογα». Σημειώνω ότι είναι πρωτοφανές διοικητής κεντρικής τράπεζας να αφήνει σκιές για τους κρατικούς τίτλους της χώρας του. Σημειώνω ότι μερικές μέρες μετά τη δήλωση αυτή «έκλεισαν» οι διεθνείς αγορές για την Κύπρο, αφού αρκετοί κάτοχοι κυπριακών ομολόγων προσπάθησαν να τα πουλήσουν στη δευτερογενή αγορά με έκπτωση. Είναι φυσικό όταν ο διοικητής μιας κεντρικής τράπεζας αφήνει σκιές για τα ομόλογα της χώρας του, ξένοι διαχειριστές χαρτοφυλακίων να επιχειρούν να απαλλαγούν από τα ομόλογα αυτά έστω και με ζημιά.

Για τη στάση της τότε αντιπολίτευσης έναντι μέτρων της Κυβέρνησης:

Η τότε αντιπολίτευση μπορεί να ασκούσε συνεχώς κριτική ότι δήθεν δεν λαμβάνονταν μέτρα, αλλά δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που είτε απέρριψε μέτρα είτε καθυστέρησε την έγκρισή τους στη Βουλή απονευρώνοντάς τα κιόλας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα δημόσια ταμεία να απολέσουν σημαντικά

έσοδα. Υπενθυμίζω ότι η Κυβέρνησή μου τον Απρίλιο του 2010 είχε στείλει νομοσχέδιο στη Βουλή για την προσωρινή αύξηση για δύο χρόνια του εταιρικού φόρου από 10% σε 11%. Τότε για την αντιπολίτευση αυτό αποτελούσε τεράστιο πρόβλημα γιατί, όπως ισχυρίζονταν, θα έφευγαν Ρώσοι κι άλλοι ξένοι καταθέτες. ΔΗΣΥ και ΔΗΚΟ απέρριψαν τότε την πρόταση, ενώ επί των δικών τους ημερών αύξησαν μόνιμα τον εταιρικό φόρο από 10% στο 12.5% και μάλιστα επιχειρηματολόγησαν ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα με τους ξένους καταθέτες και επενδυτές. Το 2010 είχε πρόβλημα, το 2013 δεν είχε κανένα!

Τον Απρίλιο του 2010 ως Κυβέρνηση είχαμε καταθέσει πρόταση για αύξηση του φόρου στην ακίνητη περιουσία μεγάλης αξίας. Στην πρότασή μας προβλεπόταν απαλλαγή όσων ακινήτων η αξία ήταν μέχρι 40 χιλιάδες ευρώ με αξίες του 1980. Αυτό το μέτρο προτάθηκε μέχρι που το Κτηματολόγιο καταφέρει να επικαιροποιήσει τις αξίες των ακινήτων, πράγμα για το οποίο χρειαζόταν περίπου τρία με πέντε χρόνια. Κι αυτό το μέτρο ΔΗΣΥ και ΔΗΚΟ το καταψήφισαν με διάφορες δικαιολογίες, προφανώς για να προστατεύσουν τους κατόχους των μεγάλων αξιών. Τώρα, η νέα κυβέρνηση προώθησε νομοθεσία για φορολόγηση όλων των ακινήτων. Όλοι μέσα, και ο φτωχός και ο πλούσιος. Τον Απρίλιο του 2010 είχαμε αποστείλει στη Βουλή, τρία νομοσχέδια με είκοσι δύο μέτρα για ενίσχυση του νομικού πλαισίου για καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Κι ενώ όλοι υπογράμμιζαν την ανάγκη για να γίνει αυτό, η έγκριση των μέτρων καθυστέρησε για έντεκα ολόκληρους μήνες με διάφορες προφάσεις, και τελικά από τα εγκριθέντα μέτρα αφαιρέθηκαν τρία που ήταν τα πιο ουσιαστικά. Το 2010 είχαμε επίσης επιχειρήσει να στοχεύσουμε το επίδομα τέκνου και τη φοιτητική χορηγία και η τότε αντιπολίτευση το απέρριψε.

Πρέπει να πω ότι για τη φοροδιαφυγή ως Κυβέρνηση επιμερίσαμε μεγάλη προσοχή και καταβάλαμε τεράστιες προσπάθειες για να την καταπολεμήσουμε αυξάνοντας παράλληλα τα έσοδα του κράτους. Από το Διευθυντή του ΤΕΠ ζήτησα την πραγματοποίηση και προήδρευσα παγκύπριας σύσκεψης των λειτουργών του ΤΕΠ το 2010, για να υπογραμμίσω τη σημασία που δίνουμε ως Κυβέρνηση στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Έγιναν υπό την προεδρία μου συσκέψεις με τη συμμετοχή του Γενικού Εισαγγελέα, της Γενικής Ελέγκτριας, της Γενικής Λογίστριας, του Διευθυντή του ΤΕΠ, της Αστυνομίας για να εξεύρουμε τρόπους είσπραξης οφειλομένων ποσών και να ξεπεράσουμε νομικά, οργανωτικά και άλλα προβλήματα που έχουν να κάνουν με δομές και νοοτροπίες που για δεκαετίες δεν επιτρέπουν την αντιμετώπιση του προβλήματος. Παρότι το πρόβλημα συνεχίζει να υπάρχει, σημειώνω την αύξηση στα ποσά των εισπραχθέντων φόρων την περίοδο αυτή.

Πολλές προσπάθειες έγιναν και για την προώθηση μεταρρυθμίσεων στη δημόσια υπηρεσία. Για τούτο πραγματοποιήσαμε μερικές συσκέψεις με την ΠΑΣΥΔΥ και τις υπόλοιπες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Ένα θέμα που πρώτο θέσαμε στις προτεραιότητές μας ήταν αυτό της εναλλαξιμότητας, που είναι σημαντικό για την αντιμετώπιση των αναγκών, αλλά και των κατεστημένων στη δημόσια υπηρεσία, το οποίο όμως δεν προχώρησε με πρόσχημα νομικές και συνταγματικές δυσκολίες. Η εμπειρία μου από αυτές τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν είναι πως πολύ δύσκολα γίνονται αποδεκτές και προωθούνται αλλαγές εκεί που διαταράσσονται συμφέροντα και κατεστημένα.

Κι ενώ η πλειοψηφία της Βουλής δεν έδειχνε καμιά προθυμία να συνεργαστεί μαζί μας στην αντιμετώπιση των δυσκολιών και καταψήφισε μέτρα που θα αύξαναν τα δημόσια έσοδα, την ίδια ώρα προωθούσε και ενέκρινε μέτρα μέσα από τη Βουλή που αφαιρούσαν έσοδα ή αύξαναν τα έξοδα. Παραθέτω ως παραδείγματα τη μείωση του ΦΠΑ στα εστιατόρια από 8% στο 5%, την επιμονή για υιοθέτηση σειράς αιτημάτων, την προσπάθεια να ακυρωθούν οι άδειες κυκλοφορίας κ.ά.

Για την απομείωση (κούρεμα) του ελληνικού χρέους:

Πολλά λέγονται για την απομείωση του ελληνικού χρέους. Λέγεται ότι δεν θα έπρεπε να το αποδεχθούμε ή ότι θα έπρεπε να ζητήσουμε ανταλλάγματα. Αυτό που συνήθως δεν λέγεται είναι ότι αν οι διοικήσεις των τραπεζών δεν τζογάριζαν με την αγορά των ελληνικών ομολόγων δεν θα αντιμετωπίζαμε πρόβλημα. Αυτό κάποιοι το προσπερνούν.

Η πρώτη απομείωση του ελληνικού δημόσιου χρέους (ΕΔΧ) προτάθηκε με απόφαση του Eurogroup σε σύνοδο στις 21.07.2011 και ήταν ύψους 21%. Στη σύνοδο του Eurogroup στις 21/22.10.2011 διαπιστώθηκε ότι η μη υλοποιημένη απόφαση δεν ήταν πλέον βιώσιμη. Ως κυπριακή

πλευρά εκφράσαμε δυσφορία για τη μη υλοποίηση για τρεις μήνες της ληφθείσας απόφασης αφού η μακρά εκκρεμότητα δημιουργούσε επιπρόσθετες δυσκολίες στις αγορές.

Ακολούθως κλήθηκε η διαπραγματευτική ομάδα της Ένωσης να συζητήσει με τους πιστωτές την εθελοντική συμμετοχή τους (τονίζω το εθελοντική) με μεγαλύτερο ποσοστό απομείωσης έτσι που να καταστεί βιώσιμο το χρέος της Ελλάδας.

Στις 23.10.2011 συνήλθε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στις 26.10 το Συμβούλιο Κορυφής της Ευρωζώνης στις Βρυξέλλες. Στον ουσιώδη χρόνο, τόσο δηλαδή λίγο πριν τις 26.10, ακόμα και μετά την απόφαση των αρχηγών κρατών της Ευρωζώνης την ίδια ημερομηνία, η κυβέρνηση δεν είχε καμία ενημέρωση τόσο από τις ίδιες τις τράπεζες όσο και από την Κεντρική Τράπεζα για οποιαδήποτε «καταστροφικά» αποτελέσματα λόγω της απομείωσης. Οι εκτιμήσεις που γνωρίζαμε ήταν πως η Τράπεζα Κύπρου έστω και δύσκολα θα μπορούσε να καλύψει τις κεφαλαιουχικές της ανάγκες μέχρι το τέλος του πρώτου εξαμήνου 2012 με ίδια κεφάλαια ενώ η Λαϊκή Τράπεζα θα χρειαζόταν κρατική στήριξη 1,2 - 1,5 δις ευρώ που μπορούσε να καλυφθεί με την έκδοση χρεογράφων και με νομοθετική ρύθμιση που προωθήθηκε χωρίς καμία καθυστέρηση σε συνεργασία του Υπουργείου Οικονομικών με την Κεντρική Τράπεζα.

Η απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωζώνης που ήταν πρόταση της Τρόικα δεν ήταν τίποτα άλλο παρά μια πρόταση-πρόσκληση προς τους πιστωτές του ελληνικού κράτους να διαπραγματευτούν. Στο Euro Summit Statement ημερ. 26.10.2011 στο κεφ. 12 του αγγλικού κειμένου σελ. 4 αναφέρεται "...we invite Greece...by private investors". Οι δύο μεγάλες κυπριακές τράπεζες εκπροσωπούσαν στη διαπραγμάτευση από το International Institute of Finance (IIF).

Στους πιστωτές ανήκαν πάνω από 80 τράπεζες από 20 περίπου χώρες και σε καμία δεν δόθηκαν ανταλλάγματα για τη συμφωνία. Αυτό που προείχε ήταν η σωτηρία της Ευρωζώνης. Είμαι βέβαιος ότι κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί στα σοβαρά ότι η Κύπρος μπορούσε να αντέξει το πολιτικό βάρος να καταστρέψει την Ελλάδα και μαζί την Ευρωζώνη. Πέρα από το γεγονός ότι καταστροφή της οικονομίας της Ελλάδας σήμαινε και καταστροφή της οικονομίας της Κύπρου.

Όποιοι γνωρίζουν πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις σε Συμβούλιο Κορυφής είτε της Ευρωζώνης είτε της Ε.Ε. γνωρίζουν πολύ καλά ότι δεν υπήρχε καμιά απολύτως περίπτωση να γινόταν δεχτή ειδική ρύθμιση ή εξαίρεση για οποιονδήποτε από τους πιστωτές. Απλά η ρύθμιση που έγινε για τις ελληνικές τράπεζες επιτεύχθηκε γιατί υπήρχε άμεση συστημικότητα μεταξύ τους και του Ελληνικού Δημοσίου και περιλαμβανόταν στην προσπάθεια να περισωθεί το Ελληνικό Κράτος. Θα θυμίσω ότι το θέμα ήταν τόσο σημαντικό για το μέλλον της Ευρωζώνης που υποχρέωσε την Μέρκελ και το Σαρκοζί προσωπικά να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις με τους ιδιώτες πιστωτές της Ελλάδας, που εκπροσωπούσαν από τον Τσαρλς Νταλάρα, για να τους πείσουν να αποδεχθούν το κούρεμα. Και όπως έγραφε τότε η εφημερίδα «Πολίτης» (27.10.2011) σε ανταπόκριση του Βαγγέλη Αρεταίου από τις Βρυξέλλες, μόλις ανακοινώθηκε η συμφωνία 500 παρόντες δημοσιογράφοι ξέσπασαν σε χειροκροτήματα.

Η σύσταση που είχαμε από τους τεχνοκράτες ήταν πως έπρεπε να επιτευχθεί συμφωνία γιατί διαφορετικά θα κατέρρεε το Ελληνικό Κράτος και μαζί του θα χρεοκοπούσαν αμέσως οι δύο μεγάλες κυπριακές τράπεζες με άμεσες καταστροφικές επιπτώσεις πάνω στο Κυπριακό Δημόσιο.

Όσοι ισχυρίζονται ότι έπρεπε ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας να έθετε το θέμα των κυπριακών τραπεζών για να τύχουν της ίδιας μεταχείρισης με τις ελληνικές το κάνουν με την ασφάλεια, την άνεση και τη σιγουριά της εκ των υστέρων τοποθέτησης με την οποία ίσως συμφωνούν όλοι. Ας σημειωθεί ότι οι πρώτες τέτοιες τοποθετήσεις άρχισαν να γίνονται έξι περίπου μήνες μετά την απόφαση της 26ης Οκτωβρίου. Στον ουσιώδη χρόνο όλες οι πολιτικές δυνάμεις χαιρέτησαν την απόφαση αφού διευθετούσε μια εκκρεμότητα που επηρέαζε δυσμενώς την κυπριακή οικονομία. Οι ανακοινώσεις των κομμάτων και δηλώσεις πολιτικών προσώπων είναι καταγραμμένες και ο καθένας μπορεί να ανατρέξει σ' αυτές. Ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας και οι διοικήσεις των τραπεζών για μακρά περίοδο, και πριν και μετά το κούρεμα, δήλωναν ότι οι τράπεζές μας έχουν ισχυρή κεφαλαιακή βάση και ότι μπορούν να καλύψουν τις ζημιές. Παραθέτω τρεις τέτοιες δηλώσεις του κ. Ορφανίδη:

Στις 19 Απριλίου του 2011 (πριν το κούρεμα δηλαδή): «Όσον αφορά την έκθεση των κυπριακών τραπεζών στο ελληνικό χρέος, έχουμε εξετάσει την κατάσταση και έχουμε καταλήξει στο συμπέρα-

σμα ότι, παρόλο που υπάρχει έκθεση του τραπεζικού συστήματος, αυτή είναι διαχειρίσιμη, επειδή οι τράπεζες μας είναι πολύ καλά κεφαλαιοποιημένες. Έτσι, ακόμη και στην εξαιρετικά απίθανη περίπτωση, αν θέλουμε να τρέξουμε το αρνητικό σενάριο, για παράδειγμα, της επιβολής ζημιών από τις συμμετοχές του ελληνικού χρέους, οι τράπεζες μας θα καταφέρουν να το ξεπεράσουν αυτό.... Οι τράπεζες μας ήδη πληρούν τις αυστηρότερες απαιτήσεις κεφαλαίου που γίνονται σταδιακά στο πλαίσιο της Βασιλείας Τρία».

Στις 11 Νοεμβρίου 2011, δύο και πλέον βδομάδες μετά το κούρεμα, σε σχέση με την ικανότητα των τραπεζών να ανταποκριθούν στις ανάγκες για αύξηση κεφαλαίου τόνιζε ότι: «Δεν συμμερίζομαι αυτή τη δυσπιστία. Οι τράπεζές μας διατηρούν σχετικά δυνατά κεφάλαια και έχουν δείξει τα τελευταία χρόνια πως όποτε χρειάστηκαν να αντλήσουν ίδια κεφάλαια, το έκαναν με επιτυχία. Γι' αυτό, κινδυνολογίες δεν δικαιολογούνται. Είναι πράγματι δύσκολη η σημερινή συγκυρία, αλλά το τραπεζικό μας σύστημα απέδειξε πως αντέχει».

Επιπλέον, ακόμη και τον Απρίλιο του 2012, στη συνάντηση της Συμβουλευτικής Οικονομικής Επιτροπής συνέχιζε να υποστηρίζει ότι: «Όσον αφορά τον τραπεζικό τομέα, οι ζημιές που προκλήθηκαν στις κυπριακές τράπεζες από το κούρεμα του ελληνικού χρέους κρίνονται ως διαχειρίσιμες.»

Τόσο πριν όσο κυρίως και μετά την απόφαση του Eurogroup αναζητήθηκαν τρόποι απόμειψης του προβλήματος για τις κυπριακές τράπεζες:

Έγιναν νομοθετικές ρυθμίσεις για Διαχείριση των χρηματοοικονομικών κρίσεων νόμος 2011 και για σύσταση και λειτουργία ανεξάρτητου ταμείου χρηματοπιστωτικής σταθερότητας νόμος 2011. Έγιναν επαφές με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) για απ' ευθείας δανειοδότηση των τραπεζών ή έστω και εκ των υστέρων από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM). Έγιναν προσωπικές επαφές από τον Υπουργό Οικονομικών και από εμένα με τον Έλληνα Πρωθυπουργό, τον Έλληνα Υπουργό Οικονομικών και εκπροσώπους τους για να γίνουν διευκολύνσεις στην περίπτωση της Κύπρου, αλλά δυστυχώς παρά τις προφορικές υποσχέσεις που δόθηκαν, στην πράξη δεν υπήρξε καμιά ανταπόκριση.

Οι σχέσεις με τον τέως διοικητή:

Παρότι είναι πέρα από προφανές ότι ο κ. Ορφανίδης ποτέ δεν προειδοποίησε για την πραγματική κατάσταση των τραπεζών, εντούτοις υπάρχουν ακόμα και σήμερα αυτοί που επιμένουν ότι ο τέως διοικητής τάχα προειδοποιούσε, αλλά δεν λαμβανόταν υπόψη από την κυβέρνηση εξαιτίας κακών σχέσεων. Αυτό δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Όταν γινόταν συζήτηση για το κούρεμα του ελληνικού χρέους, Υπουργός Οικονομικών ήταν ο κ. Κίκης Καζαμίας ο οποίος, έπειτα από δική μου προτροπή είχε καθημερινή, συνεχή σχέση με τον κ. Ορφανίδη. Άρα, επαφή με την κυβέρνηση υπήρχε και μάλιστα με τον καθ' ύλη αρμόδιο. Με τον κ. Ορφανίδη είχα 12 συναντήσεις τα τρία πρώτα χρόνια 2008, 2009 και 2010. Σ' αυτές τις συναντήσεις ο κ. Ορφανίδης περιοριζόταν μονοσήμαντα και συνεχώς να αναφέρεται στα δημοσιονομικά ζητήματα, ποτέ για τις τράπεζες που ήταν η αρμοδιότητά του, και να επιμένει στη λήψη μέτρων που να φορτώνουν την αντιμετώπιση των προβλημάτων αποκλειστικά στους ώμους των εργαζομένων καταργώντας δικαιώματά τους. Οι κατ' ιδίαν επαφές με τον κ. Ορφανίδη συνεχίστηκαν τακτικά με συνεργάτες μου στο Προεδρικό, αλλά και υπουργούς της Κυβέρνησης. Άρα, σχέση και επαφή με την Κυβέρνηση υπήρχε συνεχώς.

Η προσφυγή στο Μηχανισμό:

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η Κυβέρνηση όπως κι όλες οι πολιτικές δυνάμεις είχαν τη θέση ότι θα έπρεπε πάση θυσία να αποφύγουμε το Μηχανισμό και την Τρόικα. Αυτό ήταν και το αίτημα που επικρατούσε στην πλειοψηφία της κοινωνίας, η οποία εκ του σύνεγγυς βίωνε τα προβλήματα που αντιμετώπιζε ο ελληνικός λαός από τις πολιτικές λιτότητας που επέβαλε η Τρόικα στην Ελλάδα.

Η προσπάθεια αποφυγής του Μηχανισμού ήταν ορθή επιλογή. Δεν είναι τυχαίο που χώρες που βρίσκονται προ των πυλών του Μηχανισμού, όπως είναι η Ισπανία, η Ιταλία και η Σλοβενία, κατα-

βάλλουν μεγάλες προσπάθειες για να τον αποφύγουν. Την ίδια συμβουλή είχε δώσει και ο Έλληνας Υπουργός Οικονομικών κ. Στουρνάρας, ο οποίος απαντώντας σε σχετική ερώτηση της ευρωβουλευτού Αντιγόνης Παπαδοπούλου, είπε χαρακτηριστικά: «Αν βρει η χώρα σας από άλλα κράτη χρηματοδότηση να την προτιμήσει για να μην υπαχθεί η Κύπρος στο Μνημόνιο...».

Μνημόνιο και Τρόικα σημαίνει απώλεια κυριαρχίας, σημαίνει επιβολή σκληρών και αντικοινωνικών μέτρων. Και στην περίπτωση της Κύπρου, μια χώρα υπό κατοχή, Μνημόνιο και Τρόικα σημαίνουν μεγάλο κίνδυνο για επιβολή επικίνδυνων λύσεων τόσο στο Κυπριακό όσο και στο θέμα της διαχείρισης του φυσικού αερίου, που αποτελεί τη μεγάλη ελπίδα του λαού μας για σύντομη έξοδο από τα αδιέξοδα που η ίδια η Τρόικα μας έχει ρίξει.

Ως κυβέρνηση, για να αποφύγουμε το Μνημόνιο, προσπαθήσαμε πάρα πολύ για να εξασφαλίσουμε δάνειο από τρίτη χώρα. Οι προσπάθειές μας επικεντρώθηκαν στη Ρωσία και την Κίνα. Η Ρωσία μας είχε ήδη παραχωρήσει δάνειο το 2011, ύψους 2.5 δις ευρώ, με πολύ καλούς όρους και αυτό δημιουργούσε προϋποθέσεις και προοπτικές για παραχώρηση ενός καινούριου ή αύξηση του προηγούμενου. Οι προσπάθειες για εξασφάλιση δανείου είχαν τη συναίνεση της μεγάλης πλειοψηφίας της κοινωνίας, όπως δείχνουν όλες οι μετρήσεις της περιόδου, έστω κι αν ορισμένες πολιτικές δυνάμεις προσπαθούσαν να δημιουργήσουν σκιάς και αντιδρούσαν γιατί καταφεύγουμε σε εξωευρωπαϊκές λύσεις, όπως δήλωναν.

Η επίπτωση από το πρώτο ρωσικό δάνειο, ήταν θετική για την οικονομία μας. Σημειώνω εδώ την αναφορά του Προϊστάμενου του Γραφείου Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΓΔΔΧ) του Υπουργείου Οικονομικών κ. Φαίδωνα Καλοζώη σε συνέντευξη του στο ΚΥΠΕ στις 27 Οκτωβρίου 2011 που έλεγε ότι «Οι αποδόσεις των 5ετών και 10ετών ομολόγων του κυπριακού δημοσίου στη δευτερογενή αγορά παρουσιάζουν από το τέλος Αυγούστου μέχρι σήμερα μια σταθερή και συστηματική βελτίωση», γεγονός που καταδεικνύει «μια σταθερή αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών» προς την κυπριακή οικονομία, η οποία «ξεκίνησε με την ανακοίνωση για τη λήψη του ρωσικού δανείου, που είχε θετική επίδραση στους επενδυτές».

Έγιναν πολλές επαφές και για δάνειο, και για επενδύσεις ακόμα και για πώληση της Λαϊκής Τράπεζας. Μίλησα δύο φορές τηλεφωνικώς με τον Πρόεδρο της Ρωσίας κ. Πούτιν. Απέστειλα απεσταλμένους και επιστολές τόσο στον ίδιο όσο και στον Πρωθυπουργό Μετβιέντεφ. Παρά τις προοπτικές που φαινόταν να διαγράφονται για ευτυχή κατάληξη, δυστυχώς τελικά οι προσπάθειες δεν τελεσφόρησαν.

Οι διαπραγματεύσεις με την Τρόικα για το Μνημόνιο.

Η Τρόικα επισκέφθηκε την Κύπρο δύο φορές τον Ιούλιο του 2012. Μια στην αρχή και μια στο τέλος. Η πρώτη επίσκεψη ήταν προκαταρκτική και η δεύτερη ολοκληρώθηκε με την επίδοση προς την κυβέρνηση ενός σχεδίου Μνημονίου, το οποίο ονόμασε Building Blocks. Το Σχέδιο Μνημονίου αποτελείται από τρεις ενότητες (τραπεζικό σύστημα, διαρθρωτικές αλλαγές, δημοσιονομικά ζητήματα). Η κυβέρνηση, σε συνεργασία με όλα τα υπουργεία και ειδικά το Υπουργείο Οικονομικών μελέτησε πολύ σοβαρά σημείο προς σημείο το Σχέδιο και ετοίμασε τις δικές της αντιπροτάσεις στα σημεία που ήταν, κατά την άποψή μας, απαράδεκτα. Αυτή η εργασία, περιέλαβε αργότερα τα κόμματα και τους κοινωνικούς εταίρους. Καθορίστηκαν οι στόχοι και έγινε σκληρή διαπραγματεύση με την Τρόικα. Στη διαπραγματεύση επικεντρωθήκαμε στη διασφάλιση ενός υποφερτού Μνημονίου. Δώσαμε προτεραιότητα στην προστασία εθνικών συμφερόντων διατηρώντας την κυριότητα και τη διαχείριση του φυσικού αερίου στα χέρια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το πετύχαμε! Διαπραγματευτήκαμε σκληρά για να προστατεύσουμε επικερδείς και κρίσιμους για την εθνική ασφάλεια ημικρατικούς οργανισμούς. Πετύχαμε να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για αποφυγή των ιδιωτικοποιήσεων. Πετύχαμε να κρατήσουμε στη ζωή σημαντικές εργατικές κατακτήσεις όπως είναι η ΑΤΑ, ο 13ος μισθός, οι συλλογικές συμβάσεις. Και το πιο σημαντικό, πετύχαμε ένα Μνημόνιο που προέβλεπε την πλήρη χρηματοδότηση των αναγκών της κυπριακής οικονομίας, περιλαμβανομένων και των αναγκών για ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών με ποσό ύψους 10 δις ευρώ.

Το Μνημόνιο στο οποίο φθάσαμε σε κατ' αρχήν συμφωνία με την Τρόικα στις 22 Νοεμβρίου 2012 ήταν σαφώς καλύτερο από το Μνημόνιο που διαμορφώθηκε μετά τη συμφωνία Γιούρογκρουπ - Αναστασιάδη στις 25 Μαρτίου 2013, του οποίου ο χαρακτήρας άλλαξε αφού η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών επιβλήθηκε να γίνει από εγχώριους πόρους με κούρεμα καταθέσεων, γεγονός που κατέστρεψε το τραπεζικό σύστημα έτσι όπως το γνωρίζαμε μέχρι σήμερα και κατ' επέκταση την κυπριακή οικονομία. Οι συνθήκες που σήμερα βιώνουμε ως χώρα και ως λαός είναι άμεσο αποτέλεσμα της συμφωνίας για κούρεμα των καταθέσεων.

Το κούρεμα των καταθέσεων:

Ορισμένοι επιμένουν ότι το κούρεμα καταθέσεων είχε τεθεί στην περίοδο της δικής μας διακυβέρνησης. Ούτε κι αυτός ο ισχυρισμός ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Επ' αυτού πολύ αποκαλυπτικά είναι τα όσα είπαν στη Βουλή των Αντιπροσώπων, τόσο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Αναστασιάδης όσο και ο τώως υπουργός Οικονομικών κ. Σαρρής. Ο κ. Σαρρής ευθαρσώς δήλωσε ότι το κούρεμα καταθέσεων τέθηκε για πρώτη φορά στις 5 Μαρτίου 2013, άρα επί ημερών της νέας κυβέρνησης. Ο κ. Αναστασιάδης, παραθέτοντας τη συνομιλία του που είχε με την κα Λαγκάρντ είπε επί λέξει, όταν η διευθύντρια του ΔΝΤ επέμεινε σε κούρεμα καταθέσεων για χρηματοδότηση των τραπεζών: «Αυτό είναι αδιανόητο. Ζητάτε από εμάς δεκαπέντε μέρες κυβέρνηση, αυτά που δεν ζητήσατε ποτέ από κανέναν προηγούμενα». Εκ των υστέρων φαίνεται ότι η πληροφορία περί κουρέματος καταθέσεων διέρρευσε επιλεκτικά με αποτέλεσμα να προκύψει η μεγάλη φυγή κεφαλαίων από τις τράπεζες το πρώτο δεκαπενθήμερο Μαρτίου 2013.

Οι ίδιοι που ισχυρίζονται για το κούρεμα καταθέσεων ότι τέθηκε προηγουμένως ισχυρίζονται επίσης πως η διάλυση της Λαϊκής Τράπεζας περιλαμβανόταν στο προηγούμενο Μνημόνιο. Για την τεκμηρίωση αυτού του ισχυρισμού διατυπώνεται η θέση ότι αυτό εννοεί ο όρος «resolution». Για «resolution» όμως μιλά τόσο το Μνημόνιο της Πορτογαλίας όσο και της Ελλάδας και εκεί δεν κουρεύτηκαν καταθέσεις. Αντίθετα, εξυγιάνθηκαν τράπεζες με άλλους τρόπους (π.χ. μεταφορά των εργασιών και όλων των καταθέσεων, ανεξαρτήτως ποσού, σε άλλες τράπεζες) και ανακεφαλαιοποιήθηκαν από χρήματα του προγράμματος, όπως έγινε με την περίπτωση της Αγροτικής Τράπεζας στην Ελλάδα, όπου κανένας καταθέτης δεν έχασε τα λεφτά του). Άρα, δεν έχει σχέση το «resolution» με τη διάλυση της τράπεζας, η οποία ήταν απότοκο και αποτέλεσμα του κουρέματος των καταθέσεων.

Η μη υπογραφή του Μνημονίου:

Ένας δημοφιλής ισχυρισμός ορισμένων πολιτικών δυνάμεων είναι ότι εμείς δεν προχωρήσαμε στην υπογραφή του Μνημονίου. Κι αυτός ο ισχυρισμός δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα. Όταν με σκληρή διαπραγμάτευση καταλήξαμε σε κατ' αρχήν συμφωνία με την Τρόικα και την καλέσαμε να το υπογράψουμε μόλις ολοκληρωθεί και ο διαγνωστικός έλεγχος που θα καθόριζε το ποσό ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών (υπενθυμίζω ότι η έκθεση της PIMCO υποβλήθηκε την 1 Φεβρουαρίου 2013), η Τρόικα και το Γιούρογκρουπ δεν ανταποκρίθηκαν. Την πρόσκληση για υπογραφή του Μνημονίου την επανέλαβα από του βήματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 15 Ιανουαρίου 2013. Η απάντηση ήρθε από το Γιούρογκρουπ στις 21 Ιανουαρίου, το οποίο αποφάσισε την ολοκλήρωση της συζήτησης και την υπογραφή του Μνημονίου μετά τις προεδρικές εκλογές στην Κύπρο επειδή, όπως δήλωσε ο Πρόεδρος του Γιούρογκρουπ Ζαν Κλοντ Γιούνκερ «θεωρήσαμε ότι η στόχευση της συμφωνίας επί ενός προγράμματος μετά τις επερχόμενες εκλογές στην Κύπρο θα εξυπηρετούσε καλύτερα την εθνική ιδιοκτησία του προγράμματος». Άρα, η μη υπογραφή ήταν απόφαση του Γιούρογκρουπ και όχι δική μας.

Βέβαια ο πραγματικός λόγος της μη υπογραφής και της αναμονής μετά από τις εκλογές δεν ήταν αυτός που είπε ο κ. Γιούνκερ. Ο πραγματικός λόγος ήταν οι αντιδράσεις της Γερμανίας για το περιεχόμενο του Μνημονίου που κατ' αρχήν είχαμε συμφωνήσει τον περασμένο Νοέμβριο. Η Γερμανία κατ' ουδένα λόγο δεν ήθελε τη στήριξη των κυπριακών τραπεζών με ευρωπαϊκά κονδύλια. Ήθελε αυτό να γίνει με ίδιους πόρους. Αυτό αποκαλύπτεται από την ίδια την Ομοσπονδιακή κυβέρνηση της

Γερμανίας, η οποία απαντώντας σε ερώτηση που υπεβλήθη στο Γερμανικό Κοινοβούλιο από το Κόμμα της Αριστεράς, δήλωσε ευθαρσώς ότι η Γερμανία δεν υιοθέτησε τις πρόνοιες της κατ' αρχήν συμφωνίας της Κύπρου με την Τρόικα («The Federal Government does not adopt this draft as its own») και απαιτούσε επιπλέον όρους. Γι' αυτό προειδοποιούσε κι ο Γερμανός Υπουργός Οικονομικών κ. Σιόιπλε από τον περασμένο Οκτώβριο. Και όπως έγραψε η συνήθως καλά πληροφορημένη Wall Street Journal αμέσως μετά τον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών στην Κύπρο: «Η κεντροδεξιά νίκη στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών στην Κύπρο σημαίνει ότι η λιγότερο σημαντική διάσωση στην Ευρώπη μπορεί να κυλίσει προς τα εμπρός, όπως έχει προγραμματιστεί. Οι επαναληπτικές εκλογές το επόμενο Σαββατοκύριακο θα καθορίσουν ποιος θα διαδεχθεί τον Δημήτρη Χριστόφια, ο οποίος αντιστάθηκε στις γερμανικές φωνές για αναδιάρθρωση τραπεζών και για ιδιωτικοποιήσεις ως προϋπόθεση για τη διάσωση της Κύπρου. Ο Νίκος Αναστασιάδης, ο ηγέτης του ΔΗΣΥ και πιθανός νικητής των εκλογών, λέει ότι θα είναι περισσότερο δεκτικός».

Για τη στήριξη της Λαϊκής και τον ELA

Δεν ήταν απόφαση της Κυβέρνησης η τύχη της Λαϊκής Τράπεζας. Ήταν της Κεντρικής Τράπεζας. Όλοι τότε υποστήριζαν ότι η Λαϊκή Τράπεζα δεν θα κλείσει γιατί αυτό το γεγονός θα συμπαρέσυρε την Τράπεζα Κύπρου και ολόκληρο το τραπεζικό μας σύστημα μέσω του φαινομένου της μαζικής απόσυρσης καταθέσεων (Bank Run). Αυτό θα προκαλούσε την καταστροφή της κυπριακής οικονομίας. Επιπρόσθετα, είχε επισημανθεί και στη Βουλή των Αντιπροσώπων, όταν συζητήθηκε το θέμα της στήριξης της Λαϊκής Τράπεζας, ότι αν έκλεινε η Τράπεζα τότε το κράτος θα έπρεπε να αποζημιώσει τους ασφαλισμένους καταθέτες με 7.4 δις ευρώ που το κράτος δεν μπορούσε να καλύψει. Γι' αυτό και όλα τα κόμματα στη Βουλή υπερψήφισαν τη στήριξη της Τράπεζας. Η απόφαση ήταν ότι η Τράπεζα θα ανακεφαλαιοποιείτο από τα χρήματα του Μνημονίου, γεγονός που θα επέτρεπε την εξυγίανση και την ανάκαμψη του συστήματος, όπως εξήγησε ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας κ. Δημητριάδης ενώπιον της Επιτροπής σας την περασμένη βδομάδα.

Σε ό,τι αφορά στον ELA, κι αυτό το ζήτημα είναι αρμοδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας. Είναι με τη μεσολάβηση και την εγγύηση της Κεντρικής Τράπεζας που η Λαϊκή Τράπεζα άρχισε να λαμβάνει ELA, από το Σεπτέμβριο του 2011. Μέχρι τον Ιούνιο του 2012 που κρατικοποιήθηκε η τράπεζα, ο ELA είχε ανέλθει στα 9 δις περίπου κι αυτό είχε κοινοποιηθεί στη Βουλή, όταν συζητήθηκε το θέμα της στήριξης της τράπεζας. Η ενίσχυση της Λαϊκής Τράπεζας με ELA ήταν γνωστή σε όλους. Θυμίζω ότι η Βουλή, στο τέλος του 2012 είχε εγκρίνει δύο φορές κρατικές εγγυήσεις για πρόσθετη παραχώρηση ELA προς τη Λαϊκή Τράπεζα. Υπενθυμίζω επίσης ότι ο κ. Αναστασιάδης τον Νοέμβριο του 2012 με δύο επιστολές του, μία εκ των οποίων ανέγνωσε και στη σύσκεψη των αρχηγών των κομμάτων που έγινε στο Προεδρικό στις 21 Νοεμβρίου, ενημέρωνε για την απόρρητη απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για τερματισμό της παροχής ELA μέχρι την 21η Ιανουαρίου 2013.

Επίλογος

Τα όσα συνοπτικά έχουν κατατεθεί αποδεικνύουν πέρα πάσης αμφιβολίας ότι βρεθήκαμε εδώ που βρεθήκαμε εξαιτίας της κατάστασης στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα. Κι αυτοί που αποφασίζουν για το τραπεζικό σύστημα, σύμφωνα με τους Κανονισμούς λειτουργίας της Ευρωζώνης, είναι οι διοικήσεις των τραπεζών με την ευθύνη της εποπτείας να ανήκει αποκλειστικά στην Κεντρική Τράπεζα. Αυτό καθορίζεται από τον περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμο και τον περί της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Νόμο, με βάση τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες και Κανονισμούς και τις Γενικές Αρχές της Επιτροπής της Βασιλείας.

Δυστυχώς, οι αρνητικές εξελίξεις στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα δεν αντιμετωπίστηκαν από την αρμόδια αρχή με αποτέλεσμα να χρειαστεί τη στήριξη του κράτους, που δεν μπορούσε να αντέξει το οικονομικό βάρος γιατί ήταν δυσανάλογα μεγάλο σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας. Αυτό το γεγονός υποχρέωσε την Κύπρο να προσφύγει στο Μηχανισμό, όπου εκεί έδρασαν τα αλλότρια συμφέροντα και αντί η Κύπρος να βοηθηθεί, με τις αποφάσεις του Γιούρογκρουπ, την κατέστρεψαν. Έχει λεχθεί

πολύ εύστοχα ότι με τέτοιες πολιτικές που το Γιούρογκρουπ έχει εφαρμόσει σε βάρος της Κύπρου, ποτέ προηγουμένως ο όρος «αλληλεγγύη» δεν ήταν τόσο κοντά στον όρο «νεοαποικισμός».

Κάθε ένας που διαθέτει στοιχειώδη αντικειμενική σκέψη, και ανεξαρτήτως των απόψεων που μπορεί να έχει για την ακολουθούμενη δημοσιονομική πολιτική, μπορεί εύκολα να διαπιστώσει ότι στην περίπτωση της Κύπρου τα δημοσιονομικά δεδομένα αποτελούν δευτερεύον ζήτημα σε σχέση με το ζήτημα των τραπεζών, το οποίο καθόρισε την καταστροφική πορεία της κυπριακής οικονομίας.

Εδώ προκύπτει ένα κεφαλαιώδες θέμα αρχής που έχει να κάνει με την ουσία της δημοκρατίας, την πολιτική και τους πολιτικούς. Οι ακολουθούμενες πολιτικές δεν μπορεί να δικάζονται ούτε και υπόκεινται σε λογικές δικαστηρίων και ερευνητικών επιτροπών. Οι πολιτικές κρίνονται από τον κυρίαρχο λαό στις εκλογές και τελικός κριτής είναι η ίδια η ζωή. Και μέχρι τώρα η ζωή έχει αποδείξει ότι η κρίση του καπιταλισμού δεν έγινε κατορθωτό να αντιμετωπιστεί από καμιά κυβέρνηση και καμιά χώρα που αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες. Και αυτές δεν είναι μόνο οι χώρες που έχουν ενταχθεί στο Μηχανισμό, αλλά και άλλες όπως είναι η Ιταλία, η Βρετανία, η Γαλλία, η Τσεχία, η Σλοβενία και άλλες παρά τα μέτρα που λαμβάνονται.

Οι πολιτικοί καθημερινά λογοδοτούν στην κοινωνία και είναι συνεχώς κάτω από κρίση με κορυφαία στιγμή της δημοκρατίας, τις εκλογές. Ένα είναι να υπάρχουν διαφωνίες επί πολιτικών κι άλλο είναι να λαμβάνονται αποφάσεις που εκπορεύονται από απληστία για κέρδος, όπως σημείωσε σε πρόσφατη του συνέντευξη ο τέως υπουργός Οικονομικών κ. Σαρρής στον Αλ Τζαζίρα για τις τράπεζες.

Ένα είναι να υπάρχουν διαφωνίες και διαφορετικές αντιλήψεις για μέτρα και πολιτικές και άλλο είναι να παραβιάζονται νόμοι και κανονισμοί της διοίκησης και της εποπτείας των τραπεζών, όπως έγινε στην περίπτωση της Κύπρου. Παραδείγματα υπάρχουν πολλά. Πώς γίνεται για παράδειγμα η Τράπεζα Κύπρου και η Λαϊκή Τράπεζα να κατείχαν ελληνικά ομόλογα πέραν του 100% του κεφαλαίου τους; Γιατί δεν διασφαλίστηκε η βασική αρχή της διασποράς κινδύνου; Και οι δύο τράπεζες παραχώρησαν δάνεια πέραν των 23 δις ευρώ -140% του κυπριακού ΑΕΠ- σε μια οικονομία, την ελληνική, που πτώχευε. Γιατί οι διοικήσεις τραπεζών παραχωρούσαν δάνεια δεκάδων και εκατοντάδων εκατομμυρίων, και σε αρκετές περιπτώσεις σε μέλη των διοικητικών τους συμβουλίων και άλλα συνδεδεμένα με αυτούς πρόσωπα με ευνοϊκούς όρους, αλόγιστα χωρίς οι δανειολήπτες να διαθέτουν ικανότητα πληρωμής ή και να λαμβάνουν επαρκείς εξασφαλίσεις; Ποιος θα υποστεί σήμερα όλες τις ζημιές από όλα αυτά τα δάνεια; Γιατί επιτράπηκε στις τράπεζες να προχωρήσουν σε διάθεση χρεογράφων, αξιογράφων και μετοχών με παραπλανητικές πρακτικές με αποτέλεσμα να χαθούν δισεκατομμύρια από τις αποταμιεύσεις του απλού κόσμου; Γιατί επιτράπηκε στις τράπεζες να παραχωρούν φιλοδωρήματα εκατομμυρίων ευρώ, τα γνωστά μπόνους, στα ανώτερα διευθυντικά τους στελέχη, από πλασματικά κέρδη και σε βάρος των καταθετών και των μετόχων τους; Γιατί η εποπτική αρχή δεν πήρε μέτρα για να περιοριστούν οι κίνδυνοι; Τέτοια και πολλά άλλα θέματα εγείρονται για τις διοικήσεις των τραπεζών και την Κεντρική Τράπεζα.

Αν υποκύψουμε στη λογική της δίκης και της καταδίκης πολιτικών σε αίθουσες δικαστηρίων και ερευνητικών επιτροπών τότε θα οδηγηθούμε στην ποινικοποίηση της πολιτικής μας ζωής, εξέλιξη που θα προκαλέσει νέα δεινά στη χώρα μας.

Η Κύπρος διέρχεται μια φοβερή, μια πρωτόγνωρη κρίση. Γι' αυτήν έχουν λεχθεί και έχουν γραφτεί πάρα πολλά και είμαι βέβαιος ότι θα λεχθούν ακόμα περισσότερα, αφού δυστυχώς ακόμα ο λαός μας έχει δύσβατο, κακοτράχαλο δρόμο να διανύσει μέχρι να εξέλθει από την κρίση. Διάφοροι, χρησιμοποιώντας κάθε μέσο, καλλιεργούν και ανατροφοδοτούν το μύθο ότι η κρίση στην Κύπρο είναι αποτέλεσμα της πολιτικής της προηγούμενης κυβέρνησης. Σ' αυτούς όλους με σαφήνεια και χωρίς περιστροφές απαντά ο καθ' ύλη αρμόδιος Επίτροπος, ο Επίτροπος για τις Οικονομικές και Νομισματικές Υποθέσεις και για το Ευρώ και Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Όλι Ρεν και μάλιστα με τον πιο επίσημο τρόπο, ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο οποίο κλήθηκε να απαντήσει για το θέμα της Κύπρου.

Είπε ο κ. Όλι Ρεν: «Τα προβλήματα της Κύπρου συσσωρεύτηκαν εδώ και πολλά χρόνια. Στην καρδιά τους βρίσκεται ένας υπερμεγέθης τραπεζικός τομέας ο οποίος άνοιξε ελκύνοντας ξένες καταθέσεις

με πολύ ευνοϊκούς όρους... Ήταν τα προβλήματα σ' αυτές τις τράπεζες που προκάλεσαν τα προβλήματα στα δημόσια οικονομικά και την οικονομική ύφεση στην Κύπρο, και όχι το αντίθετο».